

**ÇAĞDAŞ HEYKEL SANATINDA
ALTERNATİF BİR MALZEME
OLAN BUZUN KULLANIMI**

Abdurrahman DATLI

Yüksek Lisans Tezi

**Heykel Ana Sanat Dalı
2025**

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HEYKEL ANA SANAT DALI

**ÇAĞDAŞ HEYKEL SANATINDA ALTERNATİF BİR MALZEME OLAN
BUZUN KULLANIMI**

(The use of ice, an alternative material, in contemporary sculpture art)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdurrahman DATLI

Danışman: Prof. Dr. Mustafa BULAT

ERZURUM

Mart, 2025

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Abdurrahman DATLI tarafından hazırlanan Çağdaş Heykel Sanatında Alternatif Bir Malzeme Olan Buzun Kullanımı başlıklı çalışması 24 / 03/ 2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Heykel Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Jüri Üyesi: Prof. Dr. Önder YAĞMUR
Atatürk Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır.

Danışman: Prof. Dr. Mustafa BULAT
Atatürk Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır.

Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Naci EDİ
İbrahim Çeçen Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır.

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... tarih ve sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN
Enstitü Müdürü
Aslı Islak İmzalıdır.

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çağdaş Buz Heykel Sanatında Alternatif Bir Malzeme Olan Buzun Kullanımı” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

24 / 03 / 2025

Abdurrahman DATLI

Aslı Islak İmzalıdır.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Konu ve kapsam itibarıyla çalışmaktan büyük bir memnuniyet ve heyecan duyduğum bu tez çalışmasının vücut bulmasında en önemli katkısı sağlayan, Atatürk Üniversitesine, Erzurum'a ve ülkemize önemli bir kazanım olan Atatürk Üniversitesi Ata Buz Eserleri Müzesi'ni büyük bir özveriyle hayata geçiren kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Sayın Mustafa Bulat'a en derin teşekkürlerimi sunarım. Aynı şekilde, gerek müzenin kurulmasında gerekse tez sürecimdeki akademik katkılarıyla yanımda olan Prof. Dr. Sayın Önder Yağmur'a, Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'nün değerli öğretim üyelerinden; Doç. Dr. Caner Şengüenalp'e Doç. Dr. Halil Daşkesen'e, Dr. Öğretim Üyesi Hokuma Safarlı'ye Araş. Gör Serap Bulat'a, Dr. İlhan Kaya'ya, eserleriyle müzenin zenginleşmesine katkı sağlayan Atatürk Üniversitesi buz heykel uygulama sürecinde desteğini esirgemeyen kıymetli çalışma arkadaşlarım Muhammet İşçi, Muhammet Zeki Zengin, Neslihan Tebrirzcik ve Alpay Çelebi'ye, ayrıca süreç boyunca yanımda olan öğrenci arkadaşlarıma içten şükranlarımı arz ederim.

Bu sürecin başından itibaren sabır, anlayış ve manevi destekleriyle bana güç veren sevgili aileme ve yakın dostlarıma da en içten minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Abdurrahman DATLI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞDAŞ HEYKEL SANATINDA ALTERNATİF BİR MALZEME OLAN BUZUN KULLANIMI

Abdurrahman DATLI

Mart 2025, 61 Sayfa

Bu çalışmada çağdaş heykelde alternatif bir malzeme olarak buzun kullanımı incelenmektedir. Geleneksel heykel malzemelerinin yanı sıra buz, geçicilik, kırılabilirlik ve zamanın etkileri gibi kavramları yansıtan yenilikçi bir ifade aracı olarak öne çıkmaktadır. Fiziksel özellikleri sayesinde sanatçılara estetik ve kavramsal anlamda geniş bir ifade yelpazesi sunan buz, şeffaf yapısı ve ışıkla etkileşimiyle hem görsel çekiciliği hem de derin bir anlam katmanını taşımaktadır. Ancak erime eğilimi nedeniyle buzdan yapılan eserler kalıcı sanat nesnelerinden ziyade geçici ve deneyim odaklı formlar olarak değerlendirilmektedir. Bu durum izleyiciyi anın farkında olmaya teşvik etmektedir. Dolayısıyla sanatta buz kullanımı yalnızca bir malzeme seçimi değil, aynı zamanda zamanın akışkanlığı, doğanın hassas dengesi ve değişim süreçleri üzerine güçlü bir ifade biçimidir.

Çağdaş heykeltıraşlar arasında Jeff Stahl gibi sanatçılar, buzun benzersiz farklılıklarını kullanarak hem teknik olarak ustaca hem de derinlemesine anlamlı eserler yaratırlar. Stahl'ın eserlerinde, hareket eden figürler ve organik formlar, buzun kırılabilirliğine rağmen enerjisini ve değişkenliğini ortaya koyar. Buzun erime süreci yalnızca fiziksel bir dönüşüm olarak değil, aynı zamanda yoğunlukla vurgulanan bir sembol ve sıcaklığın geçiciliğini ifade eden güçlü bir metafor olarak değerlendirilir. Bu sanat anlayışı, izleyiciyi doğallığını korumaya ve buz heykelleri taşıyarak yalnızca görsel bir estetik öğeyi koruyarak sürekliliği sürdürmeye teşvik eder.

Bu tez,¹ çağdaş heykelde buz kullanımını teknik, estetik ve kavramsal açılardan incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, buz sanatsal bir malzeme olarak benimseyerek çağdaş heykel pratiğine getirilen yenilikleri ve ifade olanaklarını incelemektedir. Ayrıca, sanatın doğası, izleyiciyle etkileşimi ve çevresel duyarlılık, buzun erimesi ve geçici yapısı aracılığıyla tartışılmaktadır. Bu bağlamda, buzun sanat pratiğinde alternatif bir malzeme olarak nasıl dönüştürücü bir rol oynadığı ve çağdaş heykelle katkıları ayrıntılı olarak analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Heykel, Işık, Buz, Mekân, Kompozisyon.

¹ “Çağdaş Heykel Sanatında Alternatif Bir Malzeme Olarak Buzun Kullanımı” başlıklı bu tez çalışması, IP 13757 nolu Bilimsel Araştırma Projesi (BAP) desteği kapsamında yürütülmüştür.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE USE OF ICE, AN ALTERNATIVE MATERIAL IN CONTEMPORARY SCULPTURE ART

Abdurrahman DATLI

March 2025, 61 Pages

This study focuses on the use of ice, one of the alternative materials in contemporary sculpture. In addition to traditional sculptural materials, ice stands out as an innovative tool that embodies concepts such as transience, fragility and the effect of time. The physical properties of ice offer artists a rich field of expression in terms of aesthetics and concepts. Thanks to its transparent structure and interaction with light, ice sculptures contain both visual appeal and a deep layer of meaning. However, the melting nature of ice positions these works as a temporary experience rather than a permanent art object, encouraging the viewer to live in the moment. In this context, the artistic use of ice is evaluated not only as a material choice, but also as a form of expression on the transience of time, the fragility of nature and the processes of transformation.

Contemporary sculptors such as Jeff Stahl have creatively used these properties of ice to create works that are both technically masterful and philosophically profound. In Stahl's works, figures in motion or organic forms reflect the dynamism of life despite the fragility of ice. The process of melting ice serves not only as a physical transformation, but also as a symbol of environmental awareness and a metaphor for the passage of time. This approach takes ice sculptures beyond being merely an aesthetic experience, inviting the viewer to reflect on the preservation of the natural environment and the transient nature of life.

This thesis² aims to address the use of ice in contemporary sculpture in technical, aesthetic and conceptual dimensions. The study examines the innovations that ice as an artistic material brings to contemporary sculpture practice and the possibilities of expression in this field. It also discusses issues such as the nature of art, the relationship it establishes with the audience and environmental awareness through the melting nature and temporary structure of ice. In this context, how ice plays a transformative role as an alternative material in art practice and its contributions to contemporary sculpture are analyzed in depth.

Key Words: Art, Sculpture, Light, Ice, Space. Composition.

²This thesis titled "The Use of Ice as an Alternative Material in Contemporary Sculpture Art" was carried out within the scope of the Scientific Research Project (BAP) 13757 support.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	II
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	III
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Amaç Ve Kapsam	1
Materyal-Yöntem	1
Önemi.....	1
Sanat.....	2
Çağdaş Heykel Sanatı	3
Çağdaş Heykel Sanatı ve Alternatif buz Malzeme	4
Buz Yontu Ve Eserler	5
Andy Goldsworthy.....	8
Jim Denevan.....	9
Néle Azevedo	10
Marc Quinn	11
İKİNCİ BÖLÜM	13
Alternatif Heykel Malzemesi Buzun Sanat Materyali Olarak Özellikleri.....	13
Buzun Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri	13

Buzun Yapısal Özellikleri	13
Buzun Termodinamik Özellikleri	13
Buz malzemenin Hazırlığı ve Donma Süreci	14
Estetik Özellikler ve Görsel Etkiler	17
Şeffaflık ve Işık	17
Işık	19
Yüzey Dokusu Ve Estetik	20
Buzun Sanatsal İfade ve Anlam Yaratma Potansiyeli	21
Zaman ve Değişim Teması	21
Geçici ve Kalıcı Sanat	22
Geçici Sanat	23
Kalıcı Sanat	23
Geçici ve Kalıcı Sanat Arasındaki İlişki	23
Buz Sanatında Geçicilik ve Kalıcılık	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
Çağdaş Sanatçılar Ve Buz Heykelleri	25
Mark Daukas	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	37
Çalışmalar	37
PEGASOS	37
BEŞİNCİ BÖLÜM	45
KAYNAKÇA	47
GÖRSEL KAYNAKÇA	48
ÖZGEÇMİŞ	50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Olafur Eliasson, Buz Gözlemi, 2014 Londra Şehri, Bloomberg'in Avrupa genel merkezinin dışında, 2018.....	6
Şekil 2. Olafur Eliasson, Ice Watch, 2014 Place du Panthéon, Paris, 2015	7
Şekil 3. Andy Goldsworthy, Ağaç Sarmalı: Ağaç Ruhu, 1970.....	8
Şekil 4. Jim Denevan, “Baykal Gölü Buz Çemberi”, 2010.....	9
Şekil 5. Néle Azevedo “Minimum Anıt” (2020), Roma.	11
Şekil 6. Marc Quinn ('Ben'), Marc Quinn tarafından, 2006	12
Şekil 7. Buz malzemenin Hazırlığı ve Donma Süreci, 2024	14
Şekil 8. Ata Buz Eserler Müzesi Buz Üretim Makinaları ve Donma Süreci ve Buz Çıkartma Hazırlıkları.....	14
Şekil 9. Ata Buz Eserler Müzesi Buz Üretim Tekneleri	15
Şekil 10. Ata Buz Eserleri Müzesi Buz Biçimlendirme Süreci: Kesme, Yontma ve Detaylandırma	16
Şekil 11. Ata Buz Eserleri Müzesi Buz Yontu Eserlerin Koruma ve Sergileme Koşulları.....	17
Şekil 12. Heather Brice Sallantılı Noel Ayısı.....	25
Şekil 13. Heather Brice, Denizatı.	26
Şekil 14. Heather Brice, Alaska, Ejderhaları Avlamak,	27
Şekil 15. Heather Brice, Aaric Kendall (ABD). "Finders Keepers" buz heykeli, Alaska.....	28
Şekil 16. Christ Foltz ve Heather Brice'in 'Soul Collector' adlı eseri, 2016.....	29
Şekil 17. Daukas Heykeli.	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Şekil 18. Mark Daukas, Deniz Atı.....	33
Şekil 19. Mark Daukas, İkiz Japon Balığı.	33
Şekil 20. Jeff stahl, Grifon.....	34
Şekil 21. Jeff Stahl, Sampson Alaska'daki tapınağı yıktı.	36
Şekil 22. Abdurrahman Datlı, Pegasos, Buz Yontu, 2024.	37
Şekil 23. Abdurrahman Datlı, Pegasos. Buz Yontu, 2024.	38
Şekil 24. Abdurrahman Datlı, Goril, Buz Yontu, 2024.....	39
Şekil 25. Abdurrahman Datlı, Goril, Buz Yontu, 2024.....	40
Şekil 26. Abdurrahman Datlı, Pembe Panter, Buz Yontu, 200x80x60 cm, 2024	41
Şekil 27. Abdurrahman Datlı, Zümrüdü Anka, Buz Yontu,2025.....	42

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Amaç Ve Kapsam

Bu araştırma, çağdaş heykelde alternatif bir malzeme olarak buzun kullanımını ve estetik potansiyelini incelemeyi amaçlamaktadır. Buz bloklarının heykeldeki rolü, üç boyutlu bir form olarak sanatsal bir bakış açısıyla değerlendirilecektir. Ayrıca buzun geleneksel heykel malzemelerinin ötesinde sanat pratiğinde nasıl yer bulabileceği ve bu malzemenin sunduğu estetik değerler ve teknik olanaklar tartışılacaktır. Buz heykellerin dayanıklılığı, sergileme yöntemleri ve koruma süreçleri de analiz edilecek ve buzun uzun vadede sürdürülebilir bir sanat malzemesi olarak potansiyeli tartışılacaktır. Buzun şeffaf yapısı, ışıkla etkileşimi ve geçici niteliği, sanatçılara yeni ifade biçimleri sunarken doğa, geçicilik ve dönüşüm gibi kavramlarla ilişkisini derinleştirmektedir. Bu bağlamda çağdaş heykelde buzun rolünün kapsamlı bir şekilde ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Materyal-Yöntem

Bu çalışmada, buz malzemesinin sertlik, kırılma ve kristallik gibi yapısal özellikleri dikkate alınarak farklı tekniklerle yeni formlar tasarlanacak ve deneysel ve gözlemsel yöntemlerle incelenecektir. Betimsel yöntem kullanılarak bu faktörler literatür taramasıyla desteklenen deneyler ve karşılaştırmalar yoluyla analiz edilecektir. Çalışmada kullanılacak malzemeler Atatürk Üniversitesi Atabuz Eserleri Müzesi'nde yıl boyunca eksi 5 derecede bekletilen buzdan yapılmış heykellerdir. Bu özel ortam buz heykellerinin korunmasına ve sergilenmesine olanak sağlamaktadır. Çalışmada buz heykellerinin zamansallık ve değişim kavramlarıyla ilişkisi incelenecek ve zaman içinde erime ve dönüşüm süreçlerinin sanatın zamansal boyutunu nasıl vurguladığı değerlendirilecektir. Ayrıca buzun sanatsal üretimdeki çeşitliliği ve işleme potansiyeli analiz edilecektir.

Önemi

Literatür taraması yapıldığında çağdaş sanatta kullanılan alternatif malzemeler arasında buzun ele alınmadığı görülmüştür. Bu araştırma, buz malzemesinin heykel sanatında kullanılarak yeni bir farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Alternatif malzemelerle yapılmış çağdaş heykeller, estetik açıdan farklı dokular, renkler ve formlar oluşturarak etkileyici eserler

ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu tür heykeller, izleyicilere farklı bir deneyim sunarak onları düşünmeye teşvik etmektedir. Ayrıca alternatif malzeme kullanımı, sanatın gücüyle toplumsal değişime katkıda bulunan farklı deneyimler yaratmaktadır. Bu çalışmada çağdaş heykel sanatında buzun estetik potansiyeli, teknik olanakları ve sürdürülebilirliği incelenecek; buz heykellerinin ışıkla etkileşiminin ve dönüşüm süreçlerinin sanatın zamansal boyutunu nasıl vurguladığı analiz edilecektir.

Sanat

Sanat, estetik kaygılar doğrultusunda hoş ve etkileyici biçimler yaratma süreci olarak tanımlanmaktadır.

Bu yaratıcı süreç, bireylerin ve toplumların ihtiyaçları tarafından şekillendirilmekte ve sanat eserleri bu ihtiyaçların bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve değişen yaşam koşulları, sanat eğitime olan ihtiyacı farklı şekillerde etkilemekte ve yeni ihtiyaçlar yaratmaktadır (Ayaydın & Mercin, 2013).

Sanat, insanlık tarihinin en eski ve en evrensel ifade biçimlerinden biri olarak, bireylerin ve toplumların duygu, düşünce ve deneyimlerini aktarmanın bir aracı olarak hizmet eder. Geniş bir kapsama sahip olan sanat, görsel sanatlar, müzik, edebiyat, tiyatro, dans ve performans gibi çeşitli disiplinleri içerir. Her sanat dalı kendi teknikleri ve estetik değerleri tarafından şekillendirilirken, hepsinin ortak noktası insan deneyimini anlamaya ve yorumlamaya çalışmalarıdır. Sanat, yalnızca bireysel ifade aracı olmanın ötesinde, toplumsal ve kültürel bağlamlarda önemli bir rol oynar. Tarih boyunca sanat eserleri yalnızca estetik haz sağlamakla kalmamış, aynı zamanda dönemin ruhunu yansıtan, toplumsal eşitsizlikleri sorgulayan ve bireysel kimliklerin derinlemesine analizlerini içeren eleştirileri de içermiştir. Sanatın çok yönlü yapısı, bireylere kendilerini ifade etme fırsatı sunarken, izleyicilere de farklı bakış açıları sağlama gücüne sahiptir. Bu bağlamda sanat, yalnızca estetik, duygusal ve entelektüel bir deneyim olarak değil, aynı zamanda toplumsal değişimin ve kültürel aktarımın önemli bir unsuru olarak da öne çıkar. Hem bireysel hem de toplumsal belleğin bir parçası olan sanat, insanlığın gelişim sürecinde ve toplumsal yapılar içerisinde derin izler bırakmaya devam etmektedir (Yaradanakul, 2024).

İnsanların ihtiyaçları, içinde yaşadıkları çağa göre değişir ve bu değişim sanata da yansır. Bu durum sanatın farklı yöntem ve tekniklerle şekillenmesine olanak tanır. Sanat, hangi alanda ortaya çıkarsa çıksın, belli ortak hedefler doğrultusunda birleşir. Sanat formlarının ortak noktalarından biri de estetik kaygıdır. Estetik değer çerçevesinde, ifade edilmek istenen duygu ve düşüncelerin izleyiciye aktarılması önemli bir unsurdur. Sanatta ifade, bu aktarım sürecinde kritik bir rol oynar; bireyin düşümleri ve duyguları, sanat aracılığıyla

somut bir biçime bürünerek ifade edilme gereksinimini yaratır. Yaratıcı süreç, bu ifadenin temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır(Buyurgan & Buyurgan, 2007).

Etkileyici sanat eserleri, bireylerin ve toplumun duygularını açığa çıkarır, insanların kendilerini sanat yoluyla ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Ayrıca sanat, yalnızca duyguları harekete geçirmekle sınırlı değildir; bilişsel ve duygusal yönleriyle zihinsel süreçleri destekleyerek entelektüel gelişime de katkıda bulunmaktadır(Yolcu, 2009).

Çağdaş Heykel Sanatı

Çağdaş heykel sanatı, üretim sürecinde çok yönlü biçimsel ve düşünsel öğeleri bir araya getirmeyi gerektiren bir yapıya sahiptir. Bu öğeler, bir yandan heykelin plastik değerleriyle estetik bir düzen kurarken, diğer yandan sanatçının ifade yöntemlerine dayalı olarak anlam katmanlarını sorgulayan bir süreci devreye sokar. Bu bağlamda, bir heykelin çözümlemesi yapılırken, hem görsel hem de kavramsal unsurlar bütünsel bir yaklaşımla ele alınmalı ve sanatçının yaratım pratiğiyle ilişkilendirilmelidir. Bu yaratıcı ve entelektüel sürecin temel taşlarından biri sanatçının kültürel kimliği olurken, bir diğeri de bu kimliği ve eserin anlamını yansıtan plastik değerlerdir.

Sanat, iletişim dili olarak semboller ve metaforlar üzerine inşa edilmiş bir anlatı alanıdır. Heykel sanatı bu iletişim biçimini, biçim ve anlam arasındaki dinamik ilişkiyle ortaya koyar. Çağdaş sanat yaklaşımları, sanatçının bireysel tecrübeleri, kültürel altyapısı ve beslendiği fikir dünyasıyla şekillenirken, aynı zamanda form, renk ve malzeme gibi plastik unsurlarla derinleşir ve zenginleşir. Bu plastik unsurların, özellikle seçilen malzemelerle birlikte sosyolojik ve felsefi perspektiflerden beslenerek esere dâhil edilmesi, çağdaş heykelin kendine has bir üslup geliştirmesini sağlamaktadır.

Çoğunlukla hibrit bir üretim anlayışını benimseyen çağdaş heykel sanatı, plastik değerlerin anlam yaratma sürecinde merkezî bir yer edinmesiyle, görsel anlatıya yönelik eleştirel ve derinlemesine bir bakış açısını teşvik etmiştir. Bu bağlamda, form, renk ve malzeme sadece görsel kompozisyonun unsurları olarak değil, aynı zamanda kültürel kimliğin ve anlatının birer taşıyıcısı olarak da anlam üretiminde kilit bir rol üstlenmiştir. Böylelikle çağdaş heykel, sanatçının kültürel ve düşünsel perspektifini özgün bir sembolik dille ifade eden güçlü bir anlatı alanına dönüşmüştür.

Laib, ekolojiyi organizmaların birbirleriyle ve fiziksel çevreleriyle kurdukları ilişkilerin incelenmesi olarak ele alır ve bu ilişkileri, insanların dünyadaki konumunu insan sonrası bir bakış açısıyla sorgulamak için inceler. Bu doğrultuda geliştirilen yaklaşım, insanları yarattıkları eserlerden, içinde yaşadıkları evrenden ve çevreden bağımsız varlıklar

olarak değil, daha geniş ve daha karmaşık bir ilişki ağı içinde konumlanmış bir unsur olarak yeniden düşünmeyi amaçlamaktadır(Battista, 2012).

Laib, bu perspektifi somutlaştırmak adına, doğanın iyileştirici ve üretken doğasını temsil eden polenleri birincil malzeme olarak tercih etmiş ve sanatını bu organik malzemenin sembolik anlamları üzerine inşa etmiştir. Onun yenilikçi bir yöntemle hayata geçirdiği, felsefi ve ekolojik göndermeler içeren düzenlemelerinde, organik malzemelerin baskın bir biçimde öne çıkması, eserlerinin en belirgin karakteristik özelliği olarak dikkat çeker. Bu bağlamda, fikrin ve kullanılan malzemenin dinamik yapısı kadar, sergileme biçiminde ortaya konan performatif yaklaşım da, sanatçının üslubuna kültürel derinlik ve özgünlük kazandırmaktadır.

Çağdaş Heykel Sanatı ve Alternatif buz Malzeme

Buz, geçici ve değişken doğasıyla çağdaş sanatın sınırlarını genişleten, estetik, kavramsal ve ekolojik özellikler taşıyan bir malzeme olarak dikkat çeker. Şeffaflığı, soğukluğu ve zamanla eriyerek kaybolması gibi fiziksel özellikleri, buzun geleneksel sanat anlayışındaki kalıcılık kavramını sorgulayan ve yeniden tanımlayan bir araç olmasını sağlamaktadır.

Çağdaş sanat bağlamında buz, hem estetik hem de kavramsal bir malzeme olarak, özellikle çevresel sorunlara ve insan yaşamının geçiciliğine dikkat çeken eserlerde sıklıkla kullanılmaktadır(Goldsworthy, 1987). Örneğin, Olafur Eliasson'un eriyen buz bloklarını sergilediği çalışmaları, iklim değişikliğine yönelik bir farkındalık yaratma çabası olarak değerlendirilirken (Eliasson, 2014), Andy Goldsworthy'nin doğadan ilham alan geçici eserleri, doğal döngülerle insan müdahalesinin çarpışma noktalarını gözler önüne sermektedir (Goldsworthy, 1987).

Benzer şekilde, kavramsal sanatçılar buzun zamansallık ve kırılabilirlik gibi metaforik anlamlarını ele alarak insan yaşamının geçiciliğini ya da çevresel felaketlerin aciliyetini izleyiciye aktarmaktadır(Paterson, 2014). Performans sanatında ise buzun erime süreci, izleyiciye zamanın kaçınılmaz akışını somut bir şekilde deneyimleme fırsatı sunmakta; Katie Paterson gibi sanatçılar, bu tür performanslarla izleyiciyi çevresel sorunların bireysel boyutunu keşfetmeye davet etmektedir(Paterson, 2014).

Buzun çağdaş sanattaki bu geniş kapsamlı kullanımı, sadece estetik bir deneyim sağlamakla kalmayıp ekolojik ve politik bir araç olarak da işlev görmektedir; buzulların erimesi gibi küresel krizlere dikkat çekmektedir(Chin, 1990). Ancak, buzun geçici doğası sanatçılar için teknik ve lojistik zorlukları da beraberinde getirmekte, buna karşılık soğutma sistemleri ve geçici sergi alanları gibi yenilikçi çözümler geliştirilmektedir (Eliasson, 2014). Bu

bağlamda, buz, çağdaş sanatta hem bireysel hem de toplumsal meseleleri ele alan, disiplinlerarası ve yenilikçi bir ifade biçimi sunmakta, estetik ve kavramsal gücüyle sanatın dönüşümüne katkıda bulunmaktadır.

Buz Yontu Ve Eserler

Heykelde kullanılan malzeme yalnızca biçimi belirleyen bir unsur değil, aynı zamanda eserin anlamını, görselliğini ve duygusunu şekillendiren önemli bir bileşendir.

Her malzemenin kendine özgü bir dili vardır ve bu dil eserin ifade gücüne katkıda bulunur. Heykel yalnızca biçimsel bir yapı değil; malzeme, sanatçı ve izleyici arasındaki etkileşimin bir parçasıdır. Bu bağlamda malzemenin sanatsal diyalogdaki rolü, yönlendirici etkisi ve eserin varoluşuna katkısı oldukça belirleyicidir. Heykelin izleyiciyle kurduğu iletişimi doğrudan etkileyen malzeme seçimi, sanatçının yaratım sürecinde kritik bir öneme sahiptir(Alp, 2018).

Her malzeme dünyada sadece fiziksel bir varlık olarak anlamını kazanmaz; aynı zamanda insanın ve medeniyetin deneyimleri, bunların kolektif hafızadaki yansımaları ve kültürel birikimdeki temsilleriyle de şekillenir. Bu doğrultuda örneğin cam sadece silika bazlı bir mineral değil, aynı zamanda kırılganlık, şeffaflık, keskinlik, parlaklık ve ışık geçirgenliği gibi özellikleriyle zihnimize kazınmış, deneyimler ve öğretiler yoluyla nesilden nesile aktarılan bir algı nesnesidir (Alp, 2018).

Konuyla bağlantılı olarak yazar ; *"Malzeme önce gelir, çünkü tüm nesneler bir maddeden yapılmıştır. Her malzemenin kendine özgü bir karakteri vardır. Heykeltıraş, belirli bir malzemedeki sonsuz olasılıkları görebilmeli ve onu işlemek için gerekli araç ve tekniklere hakim olmalıdır. Hiçbir heykeltıraş malzemeyi tamamen etkisiz hale getiremez; her müdahale belirli bir anlam taşır"* ifadelerine yer vermektedir(George, 2014).

Şekil 1

Olafur Eliasson, *Buz Gözlemi*, 2014 Londra Şehri, Bloomberg'in Avrupa genel merkezinin dışında, 2018

(Eliasson, 2018)

Ekolojik sanatçı Olafur Eliasson'un, "*Buz Gözlemi*" adlı kutup bölgelerinden birisi olan Grönland'dan aldırıldığı buz bloklarını kamusal kent mekanlarına taşıyarak buzla oluşturduğu performans sanatında, şehir meydanlarına yerleştirilerek yaratılan büyük ölçekli bir sanat projeleri gerçekleştirmiştir(Şekil 1). İzleyiciler, bu buz bloklarının erimesini doğrudan gözlemleyerek iklim değişikliğinin etkilerini deneyimleme fırsatına sahiptir. Eser hem görsel bir uyarı hem de çevresel sorunlara ilişkin farkındalığı artırmanın bir yolu olarak hizmet eder. Buzun kademeli olarak erimesi, doğanın hassas dengesine ve sınırlı kaynakları koruma ihtiyacına dikkat çekmektedir. Çevreci sanatçı Olafur Eliasson, bu buz malzeme ile gerçekleştirmiş olduğu projesiyle, sanatın çevresel aktivizmle nasıl güçlü bir şekilde birleşebileceğini göstermektedir.

Olafur Eliasson, "Ice Watch" adlı eseriyle (Şekil 2), çağımızın en büyük çevre sorunlarından biri olan iklim değişikliği ve küresel ısınmanın neden olduğu kutuplardaki buzulların erimesine dikkat çekiyor. Sanatçı bu eseriyle izleyicileri doğrudan çevre sorunlarıyla yüzleşmeye davet ediyor. Eliasson, karelere yerleştirilmiş büyük buz bloklarıyla zaman kavramını vurgulayarak, insanları buzların erimesinin kaçınılmazlığı hakkında düşünmeye yönlendiriyor. Bu etkileyici ve etkileşimli sanat deneyimi, izleyicilerin çevreye

karşı farkındalıklarını ve duyarlılıklarını artırmayı amaçlıyor (Yayan & Han, 2022). Zamanla eriyen buz, izleyiciye yalnızca fiziksel bir süreç sunmakla kalmıyor, aynı zamanda iklim krizinin aciliyeti hakkında güçlü bir mesaj da veriyor. Eserin sergilendiği alanda dolaşan izleyiciler, buzun gözle görülür şekilde erimesine tanık oluyor, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkilerini doğrudan deneyimliyor ve bu çevre sorunlarının çözümünde zamanın ne kadar önemli olduğunu anlıyor (Kayaalp & Kavukcu, 2024).

Şekil 2

Olafur Eliasson, Ice Watch, 2014 Place du Panthéon, Paris, 2015

(Eliasson, 2018)

Modern çağın iletişim kuramcısı Marshall McLuhan'ın kült ifadesi olan “Ortam/Malzeme mesajdır” ilkesinden hareketle sanatta malzemenin, içeriğin yanı sıra bir ifade ve mesaj içerdiği sonucuna varabiliriz. Sanatın sadece içeriği (ne anlama geldiğiyle) açısından yargılanmaması, bunun yanında kendini gösterdiği araç veya maddenin de hesaba katılmasının önemi açıktır (Preez, 2008).

Yazarın bir tanımlamasında; “Heykel, yaratımı içinde heykeltıraş, materyal ve izleyici olan üç ayaklı bir diyalogdur. Materyal gereklilikten ötürü diyalogun merkezindedir ve en az diğer ikisi kadar canlıdır. Her şeye rağmen, heykeltıraş için nihai estetik meydan okuma heykelin üretildiği malzemeyi aşan bir form yaratmasıdır.” görüşlerine yer vermektedir (George, 2014).

Andy Goldsworthy

Hem heykeltıraş hem de fotoğrafçı olarak bilinen Andy Goldsworthy, Stone River ve Three Cairns gibi kalıcı eserler üretti, ancak sanat pratiği genellikle geçici yapılara odaklanıyor (Şekil 3). Sanatçı, dallar, kayalar, yapraklar, su ve buz sarkıtları gibi doğal olarak oluşan malzemeleri kullanarak yaptığı hassas düzenlemeleriyle tanınıyor. Bu eserler bazen sadece birkaç dakika sürüyor ve kalıcılıklarını genellikle yalnızca fotoğrafik dokümantasyonla elde ediyorlar. Goldsworthy'nin en hassas ve geçici eserleri arasında, doğal buz yapılarını yeniden şekillendirerek yarattığı Ice Spiral gibi buz eserleri yer almaktadır (Varol, 2017).

Şekil 3

Andy Goldsworthy, Ağaç Sarmalı: Ağaç Ruhu.

(claire age, 2016)

Andy Goldsworthy, spiral bir buz parçası yaratmış ve onu bir ağacın etrafına yerleştirmiş. Doğan güneşle birlikte erimeye başlayan eser, doğanın geçici döngülerine bir övgü niteliğinde. Goldsworthy, buzun erimesini yalnızca fiziksel bir dönüşüm olarak değil,

aynı zamanda hayatın geçiciliği için güçlü bir metafor olarak yorumluyor. Spiral form, doğanın döngüsellliğini sembolize ederek izleyiciyi anı takdir etmeye ve estetik yönlerine karşı daha duyarlı olmaya davet ediyor. Bu eser, doğa ile sanat arasındaki ayrılmaz bağı çarpıcı bir örneğidir.

Jim Denevan

Jim Denevan'ın The Anthropologist'in isteği üzerine yarattığı bu eser, Rusya'nın en eski göllerinden biri olan Baykal Gölü'nde yaratılmış olup, dünyanın en büyük tek sanat eseridir (Şekil 4). Önceki en büyük eseri, Nevada Çölü'nde çizdiği 9 mil uzunluğundaki bir çizimdi.

Devasa eser 20 Mart 2012'de tanıtıldı. Yaklaşık 12,5 mil karelik bir alanı kaplıyor ve çeşitli boyutlarda 1.000'den fazla daireden oluşuyor. Sanatçı, donmuş göl yüzeyindeki bu manzara çizimi üzerinde 15 gün çalıştı. Eser, büyük daireleri doğru bir şekilde yerleştirmek için çok fazla hesaplama gerektiren bir tür matematiksel sanat olarak kabul edilir.

Jim Denevan, desenin genel yapısını bir Fibonacci eğrisi olarak planladı; büyük daireleri oluşturmak için kar temizleme makineleri ve daha küçük detaylar için kürekler ve bisikletler kullandı. Eserdeki en küçük dairenin çevresi sadece 18 inçtir (OpenArtBlog, 2011).

Şekil 4

Jim Denevan, “Baykal Gölü Buz Çemberi”, 2010.

(Open Art Blog, 2011)

Bu geometrik desenler, insanın doğayla olan ilişkisinin inceliklerini ve sanatsal bir yorumunu sunar. Eser, tamamen doğal koşullara bırakılmış ve eriyerek kaybolmuştur. Bu durum, hem sanatın geçiciliğini hem de doğanın etkileyici gücünü gösterir. Denevan'ın bu çalışması, doğaya minimal müdahale ederek onun güzelliklerini vurgulamaktadır.

Buz, heykel için uygun çok yönlü bir malzemedir. Kırılgan yapısı, ışık geçirgenliği ve ağırlığı, büyük hacimler sağlayabilmesine rağmen onu heykel için ideal hale getirir. Aynı zamanda şeffaf, kırılgan ve doğal olarak berrak veya donuk yüzeyler oluşturabilen bir malzeme olması sanatçılara geniş erişim olanakları sunar. Günümüzde, tüm klasik sanat disiplinlerini tek bir heykel formülünde bir araya getirmek amaçlandığında, yani renk, doku, desen, rölyef, ışık gölge düzenlemesi, şekillendirme, plan, form, konstrüksiyon, hareket ve ağırlığın bir araya geldiği bir eser yaratmak istendiğinde en uygun malzemelerden biridir.

Néle Azevedo

Néle Azevedo'nun "Melting Man" adlı enstalasyonu, birçok farklı şehirde gerçekleşen etkileyici bir kamusal sanat etkinliği olarak öne çıkıyor. Eser doğaya ve gezegenimize bir övgü niteliğindeyken, aynı zamanda küresel ısınmanın oluşturduğu tehlikeler hakkında güçlü bir sembolik uyarı niteliğinde. Eser yalnızca çağdaş sanat çevrelerinde değil, daha geniş toplumda da ilgi gördü ve sanat ile çevre bilincini birleştirerek yeni tartışma alanları yarattı. "Melting Man", iklim değişikliği ve küresel ısınmanın oluşturduğu tehditleri görünür kılmak için yaratıldı. Proje kapsamında, gönüllülerin ve yoldan geçenlerin katkılarıyla şehir merkezlerindeki merdivenlere erkek ve kadın figürlerinden oluşan küçük buz heykelleri yerleştiriliyor. Bu figürler doğal olarak erimeye bırakılıyor ve bu süreç izleyiciyle görsel ve deneyimsel bir etkileşim yaratıyor(Şekil 5). Azevedo'nun enstalasyonu, özellikle Grönland ve Antarktika'daki buzulların erimesine görsel bir gönderme yapmak için tasarlandı. Sanatçı, bu yavaş ama yıkıcı sürece dikkat çekerek iklim krizinin insanlık üzerindeki etkilerine dair farkındalık yaratmayı amaçlıyor. Giderek daha da ağırlaşan iklim sorunları bağlamında, "Eriyen Adam" küresel ısınmanın ve gezegendeki yaşam için tehlikenin somut ve çarpıcı bir ifadesi haline gelmiştir (Nergiz & Kavukcu, 2024).

Şekil 5

Néle Azevedo “Minimum Anıt” (2020), Roma.

(Colossol, 2025)

Buzun doğal ve ham yapısı, sahip olduğu plastik değerlerin daha rafine bir şekilde ortaya çıkmasını sağlarken, sade ve nötr bir malzeme olması sayesinde gereksiz süslemelerden kaçınılarak minimalist bir estetik anlayışın benimsenmesine katkıda bulunur. Ayrıca, herhangi bir kaplama gerektirmemesi üretim sürecini hızlandırırken, diğer yöntemlerle kıyaslandığında daha esnek ve doğayla uyumlu bir alternatif sunar. Geçici yapısı, buza özgün ve dinamik bir kimlik kazandırarak sanatçılar için sürekli değişen bir ifade aracı olma niteliği taşımaktadır.

Marc Quinn

"Self", sanatçı Marc Quinn'in bir otoportresi olmasına rağmen, sıradan bir portre olmanın ötesine geçerek sanatçının bedenini doğrudan malzeme olarak kullandığı çarpıcı bir çalışmadır. Quinn, kendi başının kalıbını alıp, bu kalıbı donmuş silikona yerleştirmiş ve içine tam on pint (yaklaşık beş buçuk litre) kendi kanını kullanarak doldurmuştur. Bu yönüyle eser, maddi varlığıyla hem gerçek hem de simgesel bir anlam taşır.

Bu eser (Şekil 6), sanatçının alkol bağımlılığıyla mücadele ettiği bir dönemde ortaya konmuştur. Bağımlılığın, hayatta kalmak için bir şeye bağlı olma gerekliliğiyle ilişkilendirildiği bu süreçte, heykelin korunabilmesi için sürekli elektrikle çalışan bir soğutucu

içinde tutulması, bu temaya güçlü bir gönderme yapar. "Self" serisi her beş yılda bir yeniden yapılmakta ve böylece zamanın geçişiyle birlikte sanatçının değişen bedensel ve ruhsal durumunu belgeleyen bir tür sürekli güncellenen otoportreye dönüşmektedir. Her yeni versiyon, hem sanatçının yaşlanmasını hem de yaşamının dönüşümünü temsil eden birer zaman kaydı niteliği taşımaktadır(Quinn, 2025).

Şekil 6

Marc Quinn ('Ben'), Marc Quinn tarafından, 2006

(Ulusal Portre Galerisi, 2025)

Marc Quinn, kendi kanını buzla birleştirerek insan formunda dondurulmuş heykeller yaratmıştır. Eser, yaşam ve ölüm arasındaki gerilimi fiziksel bir malzeme üzerinden yansıtmaktadır. Kan ve buzun birleşimi, insanın kırılganlığını ve geçici doğasını güçlü bir şekilde ifade eder. Sanatçı M. Quinn, bu eserle insan bedeninin zamana ve çevresel etkilere olan duyarlılığına gönderme yapmak istemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Alternatif Heykel Malzemesi Buzun Sanat Materyali Olarak Özellikleri

Buzun Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri

Buz, suyun katı halidir ve 0°C’de veya altında oluşur. Fiziksel olarak, buz kristal yapısına sahip olup, genellikle hafif ve kırılgan bir yapıda bulunur. Düşük yoğunluğu sayesinde suyun üzerinde yüzer. Kimyasal olarak, H₂O formülüne sahiptir; molekülleri arasında hidrojen bağları bulunur, bu da buzun suya göre daha düşük bir yoğunluğa sahip olmasına yol açar. Ayrıca, buzun erime noktası, basınca bağlı olarak değişebilir ve bu özellik, buzun çeşitli ortam koşullarında nasıl davrandığını anlamak için önemlidir. Sıcaklık arttıkça, buz erimeye başlar ve suya dönüşür, bu da su döngüsünde kritik bir rol oynamaktadır.

Buzun Yapısal Özellikleri

Buzun yapısal özellikleri, genellikle altıgen bir kristal yapıya sahip olmasından kaynaklanır. Molekülleri, hidrojen bağları ile birbirine bağlanarak düzenli bir yapı oluşturur. Bu düzenleme, buzun hafif olmasına ve suyun üzerinde yüzmesine neden olan düşük yoğunluğu sağlar. Ayrıca, bu yapısal düzenleme, ısıyı iyi bir şekilde izole etme kapasitesini artırır. Bu özellikler, buzun çevresel koşullarda nasıl davrandığını anlamak için önemlidir.

Buzun Termodinamik Özellikleri

Buzun termodinamik özellikleri, sıcaklık ve basınç ile doğrudan ilişkilidir. Erime noktası 0°C’de gerçekleşirken, bu sıcaklıkta buz ve su dengededir. Buzun entalpisi, ısı enerjisini depolayarak erime sürecinde belirgin bir rol oynar. Ayrıca, buz, ısı kapasitesi sayesinde çevresindeki sıcaklık değişimlerine karşı direnç gösterir. Bu özellikler, buzun iklim sistemindeki etkisini ve su döngüsündeki önemini artırmaktadır. Buz malzemenin üretimi ve buz heykel sanatına dönüşümü izlenmektedir.

Buz, hem doğal süreçlerle hem de sanatsal müdahalelerle şekillendirilebilen dinamik bir malzeme olup, heykel sanatında özgün ve geçici bir form yaratmak için kullanılmaktadır. Buzun heykel formuna dönüşümü, fiziksel ve kimyasal süreçlerin kontrollü bir şekilde yönlendirilmesiyle gerçekleşir. Bu dönüşüm süreci, üç temel aşamada incelenebilir: malzeme hazırlığı, şekillendirme süreci ve koruma stratejileri.

Buz malzemenin Hazırlığı ve Donma Süreci

Şekil 7

Buz malzemenin Hazırlığı ve Donma Süreci, 2024

(Datlı, 2024)

Buz heykel yapım süreci, öncelikle uygun malzemenin seçimiyle başlar (Şekil 7). Kullanılacak buzun şeffaflığı, yoğunluğu ve dayanıklılığı, heykelin estetik ve fiziksel bütünlüğünü doğrudan etkiler. Şeffaf ve homojen bir buz elde etmek için suyun belirli koşullar altında dondurulması gerekmektedir.

Şekil 8

Ata Buz Eserler Müzesi Buz Üretim Makinaları ve Donma Süreci ve Buz Çıkartma Hazırlıkları

(Datlı, 2024)

Donma sürecinde sıcaklık kontrolü, suyun mineral içeriği ve hareket dinamikleri büyük önem taşımaktadır. Saf arıtılmış su kullanımı, içinde hava kabarcıkları ve yabancı maddelerin bulunmasını engelleyerek daha berrak bir buz bloğu elde edilmesini sağlar. Bununla birlikte, suyun donma sürecinde hareket halinde tutulması (örneğin, akvaryum motoru veya özel soğutma sistemleri kullanılarak) hava kabarcıklarının buz içinde hapsolmesini önleyerek daha net bir form oluşturulmasına yardımcı olur (Şekil 8). Katmanlı donma teknikleriyle, parçaların belirli aralıklarla yerleştirilmesi ve ara katmanlar oluşturulması, buzun iç yapısında kompozisyonel bir düzen sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9

Ata Buz Eserler Müzesi Buz Üretim Tekneleri

(Datlı, 2024)

Şekil 10

Ata Buz Eserleri Müzesi Buz Biçimlendirme Süreci: Kesme, Yontma ve Detaylandırma

(Datlı, 2024)

Buz, heykel formuna dönüşürken farklı fiziksel işlemlerden geçirilir (Şekil 10). Bu süreçte kullanılan yöntemler, sanatçının istediği forma ve detay seviyesine bağlı olarak değişiklik gösterir:

- Kesme ve Blok Haline Getirme: Büyük buz blokları, zincir testereler, el testereleri veya sıcak bıçaklarla istenen boyutlara getirilir.
- Oyma ve Şekillendirme: Daha ince detaylar, keski, törpü veya ısıtılmış aletler yardımıyla oluşturulur. Heykelin anatomik veya kompozisyonel yapısına göre bu işlem kademeli olarak gerçekleştirilir.
- Yüzey İşlemleri ve Detaylandırma: Pürüzsüz yüzeyler elde etmek ve ışık geçirgenliğini artırmak için zımparalama veya su püskürtme gibi yöntemler uygulanır.

Şekillendirme aşamasında, ısı dengesi ve çevresel koşullar büyük önem taşır. Aşırı sıcaklık değişimleri buzun çatlamasına veya erimesine neden olabileceğinden, heykelin kontrollü bir ortamda oluşturulması gereklidir.

Şekil 11

Ata Buz Eserleri Müzesi Buz Yontu Eserlerin Koruma ve Sergileme Koşulları

(Datlı, 2024)

Buz heykellerin geçici bir doğası olduğu için, uzun süreli sergilenmeleri belirli önlemler gerektirir. Düşük sıcaklık ortamları, ışık kaynaklarının dikkatli konumlandırılması ve nem kontrolü, heykelin sabit kalmasını sağlamak açısından kritik unsurlardır.

Buz heykel sanatı, doğası gereği zamansal bir dönüşüme tabidir. Sanatçılar, erime sürecini de eserlerinin bir parçası olarak değerlendirebilirler. Bu bağlamda, buzun fiziksel değişimi, sanat eserinin estetik ve kavramsal bütünlüğüne katkıda bulunabilir. Erzurum'da Atatürk üniversitesi Ata buz müzesi mevcut mekân buna örnek olarak gösterilebilir(Şekil 11).

Estetik Özellikler ve Görsel Etkiler

Buz, çağdaş sanatta estetik özellikleri ve görsel etkileriyle sanatçılar için güçlü bir araç haline gelmiştir. Buzun doğal şeffaflığı, ışıkla etkileşimi ve geçici doğası, hem görsel hem de kavramsal açıdan zengin bir ifade alanı sunar. Bu özellikler, izleyicinin eserle olan bağını güçlendirir ve geçici güzellikleri takdir etmesini sağlar. Aşağıda buzun estetik ve görsel etkileri, detaylı şekilde ele alınmaktadır.

Şeffaflık ve Işık

Tarihsel süreç boyunca resim, heykel, mimarlık ve sosyoloji gibi pek çok disiplinin araştırma konusu olan şeffaflık kavramı, öncelikli olarak fiziksel bir özellik olarak ele alınmış ve ışığı geçirme, arkadaki nesneleri görünür kılma, iç yapıyı açığa çıkarma gibi niteliklerle tanımlanmıştır. Bununla birlikte, şeffaflık, metaforik düzlemde ise dürüstlük, samimiyet, hesap verebilirlik ve iki yüzlülüğten uzak bir duruşu ifade eden bir kavram olarak da

yorumlanmıştır. Bu tanımlar temel alındığında, şeffaflık kavramı, gerek fiziksel gerekse mecazi boyutlarıyla ele alındığında, saklı olmayan, açık, net ve gizlilikten arınmış bir temsili karşılamaktadır.

Malzemelerin birbirine nüfuz edebildiği ve uzay-zaman, eş zamanlılık, iç-dış, ön-arka gibi diyalektik ilişkilerle yapılandırıldığı durumlarda, şeffaflık görme duyusuna büyük ölçüde hitap eden bir olgu olarak öne çıkar. Bu bağlamda ışık, madde ve boşluk görsel algıyı şekillendiren temel elemanlar olarak önemli rol oynar. Sınırların bulanıklaştırılması nesneler arasındaki mesafeyi azaltır ve izleyiciye görsel sürekliliği bozmadan uzayda yeni bir deneyim yaşama fırsatı sunar. Gyorgy Kepes bu durumu *"Görüntünün Dili"* adlı eserinde konuya: *"Şeffaflık salt görsel bir özellik olmaktan öteye geçer ve daha geniş bir mekansal düzeni kapsar. Bu nedenle şeffaflık yalnızca malzemenin fiziksel yapısını ortaya çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda farklı mekansal dizilerin eş zamanlı olarak algılanmasını da sağlar"* ifadeleriyle açıklık getirmektedir (Rowe, 1998).

Colin Rowe ve Robert Slutzky, *"Şeffaflık: Gerçek ve Görüngüsel"* adlı makalelerinde, şeffaflık kavramını iki farklı boyutta ele alarak tartışır: gerçek (literal) ve görüngüsel (fenomenal). Gerçek şeffaflık, bir materyalin fiziksel yapısına özgü olan saydamlık, geçirgenlik gibi doğrudan algılanabilen özelliklerle tanımlanırken, görüngüsel şeffaflık ise fiziksel olarak saydam olmayan, ancak algısal ve zihinsel bir düzlemde şeffaflık izlenimi yaratan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımla, şeffaflık kavramının hem fiziksel gerçeklik hem de zihinsel algı bağlamında farklı katmanlar barındırdığına işaret etmektedirler.

Sanatçı Colin Rowe ve Robert Slutzky şeffaflığı, *"...tamamen açık olan olmaktan çıkar ve onun yerine açıkça belirsiz olana dönüşür. Bu, tamamen ezoterik bir anlam da değildir; "Şeffaf örtüşen planlar" gördüğümüzde (sıklıkla yaptığımız gibi) basit bir fiziksel şeffaflıktan çok daha fazlasının söz konusu olduğunu hissederiz... Şeffaflık, cam bir perde duvarda olduğu gibi, maddenin doğal bir niteliği olabildiği gibi organizasyonun doğal bir sonucu da olabilir"* ifadeleriyle tanımlamaktadırlar (Rowe & Slutzky, 1997).

Bu bağlamda, şeffaflık kavramına ister fiziksel ister zihinsel bir perspektiften yaklaşılsın, temelinde bir algı fenomeni olduğu daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, şeffaflığı, sanatçılar için düşünceyi ifade etmenin ve aktarmanın etkili bir aracı haline dönüştürmektedir.

Işık

Mekânda, objelerin üzerine düşen ışık, yüzeylerinde açık ve koyu alanlar oluşturarak onlara derinlik ve hacim kazandırır; aynı zamanda bu objelerin alan içerisindeki konumlarını da belirginleştirir. Işığın, yalnızca fiziksel varlığıyla değil, aynı zamanda taşıdığı anlamlarla da plastik sanatların vazgeçilmez unsurlarından biri olduğu ifade edilebilir. Fiziksel bir olgu olarak ışık, sanat tarihi boyunca sürekli bir varlık göstermiştir. Bunun yanı sıra, ışığın yalnızca kaçınılmaz bir gerçeklik olarak değil, aynı zamanda bir ilham kaynağı olarak da sanatın farklı dönemlerinde belirgin bir şekilde ön plana çıktığı görülmektedir.

Işık, hem ruhsal hem de fiziksel varoluş için temel bir ihtiyaçtır. Işık, sanatçılar için her zaman önemli bir konu olmuştur. Başlangıçta sanat eserlerinde yalnızca iki boyutlu bir unsur iken, yapay ışık kaynaklarının keşfiyle doğrudan bir sanat nesnesine dönüşme fırsatı bulmuştur. Yaşam için vazgeçilmez bir unsur olan ışık, sanatın da ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Bozbıyık, 2000).

Pek çok sanatçı, sanatsal ifadeyi zenginleştirmek ve izleyiciyle etkileşim kurmak amacıyla neon ışığın yansıma özelliğini bir araç olarak kullanmıştır. Çoğu zaman metinlerle birlikte kullanılan neon ışıklar, izleyiciyi dolaylı bir mesajın anlam katmanlarını keşfetmeye davet ederek, şifreli ifadeler ve kelimeler üzerinden estetik ve düşünsel bir deneyim sunmada etkili bir rol oynamıştır.

Işığın yarısaydam veya saydam olmayan nesneler yoluyla biçimlendirilerek bir sanat nesnesi haline gelmesi ve ışığın, kendisini taşıyan gövdesini aşarak izleyiciyle doğrudan bir diyaloga girmesi mümkündür. Bu durum ışık-nesne ilişkisinde ışığı taşıyan gövdenin içinden yayılan ışığın denetimi altına girmesi anlamına gelir. Artık birincil olarak algılanan nesne değil, ışık haline gelmiştir. Bir başka deyişle, ışık nesneleşmiş ve plastik anlatımın doğrudan bir parçası haline gelmiştir. Işığın nesne haline gelmesi, biçimlendirilebilir oluşu, onun bir anlatım aracı olarak kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Işığın yansıdığı yüzey, yüzeyin rengi, genişliği gibi değişkenler ışıkla etkileşime girerek, ışığın yaratacağı etki üzerinde söz sahibi haline gelirler. Işığın yansıdığı yüzeyle veya mekânla olan ilişkisi, onun yeni anlatım olanaklarına ulaşmasını sağlar (Sarı, 2008).

Yazara ışık ve renk konusunda ; “Yüzey hangi renkte olursa olsun, ya da hangi boya ile boyanırsa boyansın, renkli bir yüzeyin doğurabileceği renk duyulanmalarının dışında da renk duyulanmaları vardır ve rengin görsel duyulanma ögesini doğuran ışık uyartıları olduğu bilinmektedir” ifadelerine yer vermektedir (Ünver, 1985).

Bir izleyiciye bir nesne sunulduğunda ve bu nesnenin ne olduğu sorulduğunda, genellikle doğrudan nesneyi işaret eder. Ancak nesnenin kendisi sabit bir varlık olarak kalırken, algının değişmez bir yapıda olması beklenir. Bir nesneye dokunulduğunda, hangi koşullarda olursa olsun, nesnenin temel özellikleri aynı şekilde algılanır. Bununla birlikte, nesnenin sıcaklık gibi değişken nitelikleri farklılık gösterebilir ve bu özelliklerin değişimi algılansa da, nesne yine kendi öz varlığı ve gerçekliği temelinde kavranır. Bunun aksine, bir nesnenin görünümü ışığın etkisiyle farklılık gösterebilir ve bu durum nesnenin kendi gerçekliğinden ziyade dış faktörlere büyük ölçüde bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır.

Yüzey Dokusu Ve Estetik

Kültürel kimliğin çağdaş heykel sanatına etkileri, sembolik unsurların anlam ve biçim üzerindeki katkıları bağlamında incelenmeye değer bir paradigma olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, algı oluşturma çabası, biçimsel vurgu ve anlam çağrışımları, form, doku, renk, hareket, boşluk ve ışık gibi görsel unsurlar aracılığıyla somutlaşır. Bu unsurlar, yalnızca çağdaş heykel sanatının temel analiz araçları olmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel kimliğin sanatsal ifade üzerindeki etkilerini açığa çıkaran belirleyici öğelerdir. Plastik değerler, kültürel bir temsil aracı olarak ele alındığında, sanatçının yaratım sürecinde ve kültürel öğelerin aktarılmasında güçlü bir ifade aracı haline gelir. Dolayısıyla, çağdaş bir heykel, plastik unsurların yardımıyla hem görsel hem de entelektüel bir düzlemde sanatçının ve onun kültürel kimliğinin yansımalarını içinde barındıran bir anlatıya dönüşmektedir.

Buz sanatında doku ve estetik, eserin hem görsel hem de duygusal etkisini belirleyen kritik unsurlardır. Buzun doğal saydamlığı ve kristal yapısı, sanatçının yarattığı eserlerde ışığın farklı şekillerde kırılmasına ve yansımaya olanak tanır. Bu sayede, eserler dinamik bir görsellik kazanır. Dokusal farklılıklar, kesim teknikleri ve yüzey işleme yöntemleriyle elde edilir; örneğin, farklı bıçaklar kullanarak yüzeylerdeki doku zenginliği artırılabilir. Zımparalama veya oymak gibi işlemler, buzun yüzeyinde derinlik ve doku oluşturarak, izleyicinin gözünde hareketli bir etki yaratır.

Estetik açıdan, buz sanatında kompozisyonun önemi büyüktür; sanatçı, eserin genel düzenini düşünerek izleyicide belirli duygular uyandırmayı hedefler. Buzun ışıkla etkileşimi, gölgeler ve parlaklıklar oluşturarak eserlerin dramatik bir derinlik kazanmasını sağlar. Sonuç olarak, doku ve estetik, buz sanatında geçiciliğin ve doğanın güzelliğinin birleştiği bir alan yaratarak, izleyicilere unutulmaz bir deneyimler sunmaktadır.

Buzun Sanatsal İfade ve Anlam Yaratma Potansiyeli

Buz, sanatsal ifade ve anlam yaratma potansiyeli açısından eşsiz bir malzeme sunar. Saydam yapısı, ışıkla etkileşimi ve geçici doğası, sanatçılara derin ve çok katmanlı anlamlar oluşturma fırsatı verir. Buzdan yapılan eserler, genellikle doğanın geçiciliğini simgeler; bu da izleyicilere zamanın akışını ve yaşamın fragmanlarını hatırlatır. Sanatçılar, buzun doğasına özgü olarak, geçici eserler yaratırken, izleyiciyi anlık güzellikleri takdir etmeye davet ederler.

Ayrıca, buzun dokusal özellikleri, çeşitli yüzey işleme teknikleriyle birleştirildiğinde, görsel ve duygusal etkileri artırır. Buzdaki çatlaklar, kabarcıklar ve farklı kesim teknikleri, esere derinlik ve karakter kazandırarak, izleyicinin dikkatini çeker. Bu estetik unsurlar, esere bir hikaye veya duygusal bir bağ ekleyerek, izleyiciyle güçlü bir etkileşim kurar.

Buz sanatında yaratılan eserler, genellikle geçici sergilerde yer alır; bu da izleyicilerin bu geçici deneyimlere daha derin bir bağ kurmasını sağlar. Anlık güzelliklerin takibi, hem bireysel hem de kolektif hafızada kalıcı izler bırakır. Sonuç olarak, buz, sanatsal ifade ve anlam yaratmada derin bir potansiyele sahiptir; sanatçılar, bu malzeme aracılığıyla geçiciliği, doğayı ve insan deneyimini güçlü bir şekilde yansıtır.

Zaman ve Değişim Teması

Buz, çağdaş sanat içinde estetik ve kavramsal bir araç olarak zaman ve değişim temalarının en güçlü temsilcilerinden biridir. Fiziksel olarak geçici bir malzeme olan buz, eriyerek yok olurken, izleyicilere zamanın kaçınılmaz akışını ve dönüşümün estetik boyutunu deneyimleme fırsatı sunar. Bu bağlamda buz, bir sanat malzemesi olmanın ötesinde, yaşamın süreksizliğini, doğanın döngüsellliğini ve insan varoluşunun kırılganlığını sembolize etmektedir(Eliasson & Goldsworthy, 1987).

Zaman ve değişim teması, buzun sanatsal kullanımında erime süreciyle doğrudan ilişkilidir. Bir buz heykelinin erime süreci, fiziksel bir dönüşümün ötesinde, metaforik bir anlam taşır. Erimenin başlangıcı ve sonu, yaşamın bir döngüsünü temsil ederken, bu süreç aynı zamanda doğanın kırılganlığı ve insan etkisiyle yok oluşunu da vurgular(Paterson, 2014). Örneğin, Olafur Eliasson'un buz bloklarını sergilediği eserlerinde, bu blokların erime süreci iklim değişikliğinin etkilerine dikkat çekmek için bir metafor olarak kullanılmıştır. Bu eserler, yalnızca estetik bir deneyim sunmaktan öte, çevresel farkındalık yaratmayı ve izleyiciyi aktif bir şekilde bu farkındalığın bir parçası olmaya davet etmektedir(Eliasson, 2014).

Andy Goldsworthy'nin doğadan ilham alan buz heykelleri, doğal döngülerle insan müdahalesinin çatışma noktalarını ele alır. Goldsworthy'nin eserlerinde buzun erimesi,

yalnızca bir fiziksel süreç değil, aynı zamanda insanın doğayla olan uyumunu sorgulayan bir araçtır (Goldsworthy, 1987). Buzun şekil değiştirmesi ve yok olması, izleyiciye hayatın ve sanatın süreksizliğini hatırlatırken, aynı zamanda geçiciliğin estetik güzelliğini gözler önüne sermektedir.

Bu temanın bir başka önemli boyutu, izleyiciyi anda kalmaya davet etmesidir. Buzun erime süreci, izleyicilere geçici olanın güzelliğini takdir etme şansını alımlayıcılara sunmaktadır. İzleyici, buzun eriyişini izlerken, sanat eserinin kendisiyle ve doğal süreçlerle olan bağlantısını daha derinden kavrar. Katie Paterson gibi sanatçılar, bu tür performatif eserlerle izleyiciyi bireysel ve kolektif bir deneyime dahil etmektedir(Paterson, 2014).

Buzun şeffaf yapısı, ışıkla etkileşimi ve kırılabilirliği, zaman ve değişim temalarının görsel olarak daha güçlü bir şekilde aktarılmasını sağlar. Işık buzun içinden geçerek yarattığı optik etkiler, izleyicinin esere dair algısını derinleştirir. Bu görsel etkiler, izleyicinin zamanı ve değişimi fiziksel olarak deneyimlemesine olanak tanır. Örneğin, Jeff Stahl'ın buzdan heykelleri, erimenin hem estetik hem de felsefi boyutunu işlerken, buzun dinamik yapısını izleyiciye yansıtan etkileyici bir perspektif sunmaktadır(Stahl, 2012).

Buz heykellerinin geçici doğası, aynı zamanda sanatın doğasına dair felsefi soruların sorulmasına da olanak tanımaktadır. Kalıcı bir sanat eseri fikrine karşıt olarak, buz eserleri zamanla yok olur ve yalnızca izleyicinin anlarında yaşamaya devam eder. Bu geçicilik, sanatın toplumsal bağlamı ve işlevi üzerine yeni düşünceler sunar. Sanatçılar, bu geçiciliği çevresel farkındalık yaratmak, insan varoluşunun kırılabilirliğini vurgulamak veya doğanın döngüsellğine dikkat çekmek için bir araç olarak kullanmaktadır (Chin, 1990).

Sonuç olarak, buz, çağdaş sanat içinde zaman ve değişim temalarının kavramsal bir anlatımı olarak güçlü bir araçtır. Sanatçılar, buzun eriyen doğasını kullanarak, hem bireysel hem de kolektif düzeyde derin anlamlar yaratır ve izleyiciyi bu anlamları keşfetmeye davet eder. Buz heykelleri, yalnızca görsel bir deneyim değil, aynı zamanda insanın doğayla olan ilişkisinin ve bu ilişkiye dair farkındalığın güçlü bir hatırlatıcısıdır.

Geçici ve Kalıcı Sanat

Sanat, hem kalıcı hem de geçici formlarıyla insanlığın ifade aracı olmuştur. Kalıcı sanat eserleri, dayanıklı malzemelerle yapılan ve tarih boyunca iz bırakmayı hedefleyen yapıtları temsil ederken, geçici sanat eserleri, sürekliliği değil, anı yaşamayı ve anın etkisini vurgular. Buz, bu iki kavram arasındaki gerilimde önemli bir yer tutar. Çağdaş sanatçılar, buzun geçici doğasını kullanarak zamanın, mekânın ve geçiciliğin estetik ve kavramsal boyutlarını sorgulamaktadırlar.

Geçici Sanat

Geçici sanat, genellikle kısa ömürlü malzemeler veya süreçler kullanılarak oluşturulan ve zaman içinde değişime ya da yok olmaya açık eserlerden oluşur. Bu tür eserler, kalıcılığı hedeflemez; aksine, izleyiciyi anda kalmaya ve geçici olanın güzelliğini takdir etmeye davet etmektedir. Buz, geçici sanatın güçlü bir örneği olarak dikkat çeker. Erimeye başlayan bir buz heykel, zamana karşı bir metafor oluşturur ve izleyicilere, anın değerini fark ettiren bir deneyim sunmaktadır (Eliasson, 2014).

Buzun geçici yapısı, çevresel ve ekolojik mesajlar ile de ilişkilendirilebilir. Örneğin, Olafur Eliasson'un buzdan yapılmış enstalasyonları, iklim değişikliğine dikkat çeken güçlü birer semboldür. Eserlerin erime süreci, yalnızca fiziksel bir dönüşüm değil, aynı zamanda çevresel kayıpları ve doğal süreçlerin süreksizliğini de temsil etmektedir (Eliasson, 2014). Bu bağlamda buz, doğanın kırılganlığına ve çevresel farkındalığa yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır.

Kalıcı Sanat

Kalıcı sanat ise genellikle bronz, mermer, taş veya metal gibi dayanıklı malzemelerle yapılan eserleri içerir. Bu tür eserlerin amacı, zamanın ve doğal unsurların etkisine karşı dayanıklılık göstermek ve uzun yıllar boyunca bir toplumun kültürel hafızasında yer edinmektir. Michelangelo'nun mermerden yaptığı heykeller ya da Rodin'in bronzdan "Düşünen Adam" heykeli gibi eserler, kalıcılığı hedefleyen sanatın güçlü örnekleridir. Bu eserler, toplumsal belleği, estetik değerleri ve kültürel kimliği yüzyıllar boyunca koruma amacı taşır.

Bununla birlikte, kalıcı sanat eserleri, zamanın ve insan müdahalesinin etkisiyle yavaş bir değişime uğrar. Bu değişim, eserlerin hem fiziksel yapısında hem de toplumsal anlamında kendini gösterebilir. Örneğin, kalıcı eserlerin erozyona uğraması ya da tarihi bağlamlarının değişmesi, bu eserlerin anlam katmanlarını zaman içinde yeniden şekillendirebilir (Chin, 1990).

Geçici ve Kalıcı Sanat Arasındaki İlişki

Geçici ve kalıcı sanat arasındaki fark, yalnızca malzeme veya zamanla ilişkili değildir; aynı zamanda bu eserlerin izleyiciler üzerinde oluşturduğu etki ve mesaj ile de ilgilidir. Geçici sanat, izleyiciyle anlık ve doğrudan bir bağ kurmayı hedeflerken, kalıcı sanat, uzun vadeli bir anlatı oluşturmayı amaçlar. Ancak, bu iki kavram tamamen birbirinden ayrı değildir. Örneğin, buz heykelleri gibi geçici eserler, fotoğraflar ve videolar aracılığıyla belgelenerek kalıcı bir sanatsal anlatıya dönüşebilir.

Bir diğerk açıdan, geçici sanat eserlerinin kalıcılığı, izleyicinin hafızasında bıraktığı etkide yatar. Heather Brice ve Andy Goldsworthy gibi sanatçılar, geçici eserlerinin fotoğraflarını belgeleyerek sanatlarının kalıcılığını farklı bir biçimde sürdürmeyi hedeflerler (Goldsworthy, 1987). Bu bağlamda, geçici sanat, izleyicinin belleğinde ve duygularında yaşamaya devam ederek dolaylı bir kalıcılık kazanır.

Buz Sanatında Geçicilik ve Kalıcılık

Buz, çağdaş sanat içinde geçicilik ve kalıcılık kavramlarının harmanlandığı özel bir malzemedir. Eserin erime süreci, zamanın ve değişimin görsel bir temsili olarak işlev görürken, bu eserlerin belgelenmesi ya da hafızalarda bırakılan etkisi kalıcı bir iz bırakır. Sanatçıların buzla çalışırken karşılaştıkları teknik zorluklar ve malzemenin doğasına uygun yaratıcı çözümler, sanatın sınırlarını genişletmekte ve estetik anlayışlara yeni boyutlar kazandırmaktadır(Paterson, 2014).

Örneğin, Katie Paterson'ın buzdan yapılmış eserleri, izleyiciyi hem sanatın geçiciliğini hem de doğanın döngüsellliğini takdir etmeye davet etmektedir. Paterson, buzun erimesini yalnızca bir son değil, aynı zamanda bir yeniden doğuş süreci olarak görmektedir(Paterson, 2014). Bu yaklaşım, sanatın hem kalıcı hem de geçici doğasını aynı anda yansıtan bir metafor oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çağdaş Sanatçılar Ve Buz Heykelleri

Şekil 12

Heather Brice Sallantılı Noel Ayısı

(Dawson Listesi, 2006-2024)

Heather, sanata olan ilgisini ve yeteneğini keşfettikten sonra kendini ifade etmenin özgün ve yaratıcı bir yolu olarak buz heykellerine yöneldi. Kumdan kaleler gibi buz heykelleri de doğası gereği geçicidir; bu estetik kısa ömürlüdür (Şekil 12). Bu, sanatçılar için teknik ve duygusal bir zorluk teşkil eder, çünkü bu, geçici olan ve izleyicide etkili bir izlenim bırakan bir malzeme aracılığıyla derin bir anlamın sergilenmesidir³.

Heather Brice, çağdaş buz heykel sanatında özgün bir figür olarak öne çıkan, doğanın geçici estetiğini ve çevresel farkındalığı sanatıyla birleştiren bir sanatçıdır. Alaska'nın doğal ortamından ilham alan Brice, buz heykelleri aracılığıyla yaşamın geçiciliği, estetik kırılganlık

³ (Kaynakça; <https://music.amazon.com/es-us/podcasts/4e7d4e8a-bdde-439f-8477-6c4c080a4188/episodes/c0b178ea-6061-4acb-aae3-2de535a3904c/out-of-the-blank-390---heather-brice-ice-sculptor-wellness-coach>) Y.T.11.03.2020 E.T 22.03.2025.

ve doğayla insan arasındaki denge üzerine güçlü metaforlar sunar. Buzun kristalimsi yapısını ve erime sürecini sanatın bir parçası haline getiren sanatçı, eserleriyle izleyiciyi hem büyüler hem de derin düşüncelere sevk etmektedir.

Brice'in eserlerinde, buzun erimesi yalnızca bir son değil, aynı zamanda doğanın döngüsel dönüşümünü ve süreksizliği kabul etmeyi simgeler. Eserleri, çevresel farkındalığı artırmayı ve izleyiciyi doğanın geçici güzelliğine dair düşünmeye yönlendirmeyi amaçlar. Sanatçının yenilikçi teknikler ve özel ekipmanlarla geliştirdiği yöntemler, buzun kırılğan yapısına karşı estetik sağamlık oluştururken, heykellerin çevreyle uyumunu da titizlikle planlar.

Şekil 13

Heather Brice, Denizatı.

(Sarrimanolis, 2020)

Garip hayvan figürleri ve nesneler oymak, sanatsal çalışmalarda özel bir ilgi alanıdır. Bu bağlamda, birkaç yıl önce bir denizatı heykeli hem teknik hem de tasarım açısından çok başarılı bir örnekti (Şekil 13). Çalışmaya başlamadan önce detaylı bir şekilde planladım. Heykelin yıkımıyla ilk ilişkimde gerçekleşen ilk şey, daha küçük detaylar yaratmak için hangi

büyük parçaların yok edilmesi gerektiğini belirlemektir. Bu ön hazırlık, çalışmanın hem yapısal hem de görsel bütünlüğünü korumasını sağlar⁴.

Heather Brice, çağdaş buz heykel sanatına hem teknik hem de kavramsal düzeyde önemli katkılar sağlamış bir sanatçıdır. Doğanın güzelliğini, geçiciliğini ve sanatla doğa arasındaki ilişkiyi ustalıkla işleyen Brice, buz heykelleriyle yalnızca bir sanat formu değil, aynı zamanda güçlü bir çevresel mesaj sunar. Bu bağlamda Brice, çağdaş sanat dünyasında buz heykel sanatının estetik ve düşünsel potansiyelini ileriye taşıyan yenilikçi bir figür olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 14

Heather Brice, Alaska, Ejderhaları Avlamak,

(Dawson Listesi, 2006-2024)

Brice'in sanatı, yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmayıp, aynı zamanda insan ve doğa arasındaki derin bağlara dikkat çeker. Doğadan aldığı ilhamla şekillendirdiği buz heykelleri, geçicilik kavramını merkezine alırken, insanın doğanın döngüsellliği içerisindeki yerini sorguladır. Bu bağlamda, Brice'in eserleri, izleyicilere zamanın ve yaşamın sınırlı olduğu gerçeğini hatırlatırken, aynı zamanda bu geçiciliği bir yeniden doğuş ve dönüşüm süreci olarak da görmelerini sağlamaktadır (Şekil 14).

Heather Brice, buzun malzeme olarak kırılganlığına rağmen onu dönüştürülebilir bir sanat objesi haline getirerek, zorlu koşullarda bile estetik ve teknik mükemmeliyeti yakalamıştır. Sanatçının, detaylara verdiği önem ve buzun doğal yapısıyla olan uyumu,

⁴ Yazar, Vanita Salisbury. Sayfa adı: Thrillist. <https://www.thrillist.com/travel/nation/world-ice-sculpture-champion-from-alaska> E.T 22.03.2025).

izleyicilere hem fiziksel hem de düşünsel bir deneyim sunar. Erime süreci, yalnızca bir kaybolma değil, aynı zamanda sanatın bir parçası olarak görülür. Brice'in bu yaklaşımı,  ağdaş sanatın sınırlarını zorlayarak geçiciliği bir zayıflık yerine bir güç kaynağı olarak kullanmayı başarmıştır.

Sonuc olarak, Heather Brice'in buz heykelleri, modern sanatın  evre ve insan arasındaki ilişkiyi ele almasına dair çarpıcı bir örnek sunmaktadır. Doğal malzemenin kullanımı, estetik bir ifade olmanın ötesinde, doğanın d ng selliliğini ve insanın bu döngü içindeki yerini sorgulayan bir mesaj içerir. Bu yönüyle Brice, yalnızca bir sanatçı değil, aynı zamanda doğa ile sanat arasındaki bağları yeniden tanımlayan bir vizyoner olarak kabul edilebilir. Brice'in eserleri,  ağdaş sanatın kavramsal zenginliğini ve buz heykel sanatının potansiyelini yansıtan güçlü bir miras olarak değerlendirilmektedir.

şekil 15

Heather Brice, Aaric Kendall (ABD). "Finders Keepers" buz heykeli, Alaska.

(AlaskaPhotoGraphics, 2023)

Heather Brice'nin sanatında  ne sürdüğü tez, doğanın geçici güzelliği ve insanın bu döngüsellik içerisindeki yeridir. Buz heykelleri aracılığıyla Brice, yaşamın kırılganlığını, zamanın geçiciliğini ve doğanın sürekli dönüşümünü sanat yoluyla vurgular (şekil 15). Sanatçının eserleri, hem insanın doğayla olan ilişkisini hem de geçiciliğin, kaybolmanın ve yeniden doğuşun estetik ve felsefi boyutlarını ele almaktadır.

Brice'in sanatında buzun erime süreci, sadece bir son değil, aynı zamanda doğanın yenilenme ve dönüşüm döngüsünün bir parçası olarak ele alınır. Bu bağlamda, sanatçı

izleyiciyi, zamanın sınırlı oluşunu fark etmeye ve doğal çevreyle uyum içinde yaşama gerekliliği üzerine düşünmeye davet eder. Bu yaklaşımıyla Brice, sanatın sadece estetik bir deneyimden ibaret olmadığını, aynı zamanda felsefi bir sorgulama aracı olduğunu savunmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16

Christ Foltz ve Heather Brice'ın 'Soul Collector' adlı eseri, 2016.

(AlaskaPhotoGraphics, 2023)

Mark Daukas

Kaliforniyalı bir buz heykeltıraşı olan Mark Daukas, kendi alanında birçok ulusal şampiyonluk ve en az bir dünya şampiyonluğu kazanmıştır. Sanat kariyeri boyunca birçok uluslararası projede yer alan Daukas, özellikle Kaliforniya'daki Orange County Fuarı ve Roland Hernandez tarafından organize edilen Buz Müzesi projesinde dikkat çekici eserler ortaya koymuştur. Bu projede bir Neptün heykelinde ve çeşitli diğer ürünlerde büyük değişiklikler yapılmıştır. Sanatçı ayrıca “Ice Master” adı altında buz heykel yarışmaları düzenlemiştir. 1993 yılında Ohio'da düzenlenen NICA Ulusal Şampiyonası'ndan sonra, Las Vegas'ta verilen bir günlük bir kurs ve üç günlük bir eğitim programı, bölümün en ileri teknik bilgi sağlayan çalışmaları arasındaydı. Bu kurslar sadece temel teknikler değil, aynı zamanda uygulamalı sanat pratiğinde sürdürülebilirdir. Özellikle Las Vegas'taki eğitim, teknik zenginliği sayesinde birçok sanatçının kendi üretim alanlarına doğrudan katkıda bulunmuştur.

Daukas tarafından sağlanan bu eğitim, heykel sanatının gelişiminde önemli bir bilgi ve deneyim kaynağı olmuştur⁵.

Mark Daukas, çağdaş buz heykeltıraşlığında estetik ve teknik anlamda çığır açmış bir sanatçı olarak tanınmaktadır. 1980'lerden itibaren buz heykel sanatına kazandırdığı yenilikçi yöntemler ve çevresel temalar, onu bu alanın öncü isimlerinden biri haline getirmiştir. Daukas, eserlerinde buzun geçici yapısını ve erime sürecini sanatsal bir anlatı olarak kullanarak doğanın döngüsel yapısını ve insanın çevresel etkilerini sorgular. Buzun şeffaflığı ve ışıkla olan etkileşimi, izleyicilere görsel bir şölen sunarken aynı zamanda insanın doğayla olan karmaşık ilişkisini temsil etmektedir.

Sanatçının heykelleri, sadece görsel bir estetik sunmakla kalmaz; aynı zamanda, çevresel farkındalık yaratma amacını da taşır. Buzun eriyerek suya dönüşmesi, doğanın kendi kendini yenileme kapasitesine ve insan müdahalesinin geçici doğasına dair bir metafor olarak yorumlanır. Mark Daukas, bu felsefi yaklaşımla sadece çevresel meseleleri sanatına taşımakla kalmamış, aynı zamanda heykel sanatında kullanılan araç ve teknikleri geliştirerek bu alanda önemli yenilikler yapmıştır. Özellikle taşlama makineleri gibi araçların iyileştirilmesi, buz heykellerinin daha karmaşık ve detaylı bir estetikle işlenmesini sağlamıştır.

Daukas'ın eserlerinden biri olan Harmony, hem estetik hem de teknik açıdan onun sanatını yansıtan önemli bir örnektir. 1993 Ulusal Buz Oymacılığı Şampiyonası'nda sergilenen bu eser, detaylı bir melek figürü ve arp tasarımı ile büyük beğeni toplamış ve altın madalya kazanmıştır. Bu eser, sanatçının buzla çalışma konusundaki teknik becerisini ve detaylara verdiği önemi ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, "Eriyen Anıtlar" ve "*Doğanın Döngüsü*" gibi eserleri, doğanın geçiciliğini ve insan müdahalesinin sonuçlarını temsilen sanatsal birer manifesto niteliği taşımaktadır.

Mark Daukas'ın çağdaş buz heykeltıraşlığındaki yenilikçi yaklaşımı, çevresel farkındalığı artırma çabasıyla birleşerek sanatını benzersiz bir noktaya taşımıştır. Eserleri, sadece geçici birer heykel olarak değil, aynı zamanda insan-doğa ilişkisine dair derin bir felsefi ve estetik mesaj taşıyan yapıtlar olarak değerlendirilir. Bu yaklaşımı, Daukas'ın hem çevre bilinci oluşturma hem de buz heykel sanatını daha ileriye taşıma misyonunu yansıtmaktadır.

⁵ Yazar, Dawson List. Sayfa icesculptingsecrets. <https://icesculptingsecrets.com/> E.T 22.03.2025

Şekil 17

Daukas heykeli

(Varma, 2016)

Mark Daukas, çağdaş heykel sanatında, buz heykelleriyle estetik ve çevresel bilinci birleştirerek dikkat çeken bir sanatçıdır. Heykellerinde doğanın geçici güzelliğini ve insan-doğa ilişkisini sorgulayan Daukas (Şekil 17), buzun erime sürecini sanatsal bir metafor olarak kullanmıştır. Çağdaş heykel sanatının temel prensiplerinden biri olan materyalin anlamına vurgu yapan sanatçı, buzun şeffaflığı ve kırılganlığıyla insanın doğa üzerindeki etkisini ifade etmiştir. Eserlerinde, buzun zamanla eriyerek kaybolması, hem sanatın geçiciliğini hem de doğanın döngüsel yapısını simgelemiştir. Bu bağlamda, Daukas'ın eserleri, çevresel farkındalık yaratmayı hedeflerken aynı zamanda izleyiciyi doğanın kırılganlığı ve insanın bu döngüye müdahalesi üzerine derin bir düşünceye sevk etmiştir.

Daukas'ın sanatsal pratiği, teknik yeniliklerle de dikkat çekmiştir. Özellikle taşlama makineleri gibi araçların heykeltıraşlıkta kullanımını geliştirerek buz heykellerinin detaylı ve karmaşık tasarımlara ulaşmasını sağlamıştır. Bu yaklaşım, çağdaş sanatın teknoloji ve estetiği bir araya getiren disiplinlerarası yapısını yansıtmaktadır. Sanatçının doğa temalı eserleri, çağdaş heykel sanatındaki sürdürülebilirlik ve çevresel farkındalık tartışmalarını yeniden şekillendirirken, buzun fiziksel özellikleri üzerinden insan-doğa ilişkisini derinlemesine incelemiştir. Daukas'ın Harmony gibi eserleri, hem teknik ustalığı hem de doğa ile sanat

arasındaki ilişkiyi sorgulayan felsefi derinliğiyle çağdaş heykel sanatında önemli bir yer edinmiştir.

Mark Daukas'ın sanatsal yaklaşımı, çağdaş heykel sanatında materyal ve süreç arasındaki ilişkiye odaklanan bir anlayışın örneğidir. Buzun fiziksel dönüşüm sürecini sanatın bir parçası haline getiren Daukas, bu geçici malzemeyi kullanarak kalıcılık ve geçicilik kavramlarını yeniden yorumlamıştır. Buzun eriyerek yok olması, insanın doğaya bıraktığı izlerin geçici olduğunu ve bu döngüsel sürecin, doğanın kendi düzeni içinde bir bütünlük oluşturduğunu metaforik bir biçimde ifade eder. Bu anlayış, çağdaş heykelin geleneksel heykel formlarından farklılaşarak süreç ve izleyici deneyimini eserlerin ayrılmaz bir parçası haline getiren özellikleriyle örtüşür.

Daukas, sadece tematik değil, aynı zamanda teknik olarak da çağdaş heykel sanatına önemli yenilikler kazandırmıştır. Buzun sert ve kırılgan yapısını dönüştürmek için geliştirdiği özel araçlar, hem sanatçılara yaratım sürecinde özgürlük sunmuş hem de buz heykelciliğinin sanatsal potansiyelini genişletmiştir. Bu yenilikler, malzemenin sınırlarını zorlayan bir yaklaşımı temsil etmekte ve çağdaş heykelin teknik deneysellik anlayışıyla uyumlu bir şekilde ilerlemektedir.

Eserlerinde kullandığı doğal ışık ve buzun şeffaf yapısı, Daukas'ın heykellerine sürekli değişen bir görsellik kazandırmıştır. Bu unsurlar, çağdaş sanatın izleyiciyle etkileşimi önemseyen dinamik yapısını desteklemektedir. İzleyici, buzun erime sürecine tanıklık ederek, yalnızca bir heykeli değil, aynı zamanda bir dönüşüm sürecini deneyimler (Şekil 18). Daukas, bu etkileşimle doğanın geçici güzelliklerini takdir etme ve koruma gerekliliği üzerine güçlü bir mesaj verir.

Daukas'ın çevresel sürdürülebilirlik temalarına dayalı sanat anlayışı, çağdaş heykel sanatındaki ekolojik duyarlılıkla örtüşür. Sanatı, yalnızca estetik bir ifade değil, aynı zamanda bir çevresel aktivizm biçimi olarak şekillenir. Buzun eriyip suya dönüşmesi, hem sanatın hem de insan faaliyetlerinin doğayla bütünleşmesi gerektiğini vurgular. Bu bağlamda, Mark Daukas'ın çalışmaları, çağdaş heykel sanatında hem estetik hem de etik bir paradigma sunarak, izleyiciyi doğanın kırılganlığı ve bu kırılganlığı koruma sorumluluğu üzerine düşünmeye davet eder (Şekil 19).

Şekil 18

Mark Daukas, Deniz Atı.

(Dawson Listesi, 2006-2024)

Şekil 19

Mark Daukas, İkiz Japon Balığı.

(Dawson Listesi, 2006-2024)

Şekil 20

Jeff stahl, Grifon

(Dawson Listesi, 2006-2024)

Jeff'in buz bilimindeki kariyeri hem yaratıcı yaratıcılık hem de olağanüstü başarılarla doludur. Alanında mükemmellik göstermiş ve 2004, 2006 ve 2007'de Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Buz Oymacılığı Derneği'nden ayrıcalıklar kazanmıştır. Ayrıca 2002'de Utah, Provo'da ve 2010'da Vancouver'da ABD Buz Oymacılığı Takımı'nda yer almak da dahil olmak üzere uluslararası alanda yarışmıştır. Ayrıca buz sanatı dünyasının en zorlu etkinliklerinden biri olarak kabul edilen Alaska, Fairbanks'teki Dünya Buz Sanatı Şampiyonası'nda da yarışmıştır.

Jeff, bu yarışmada dört kişilik takımlar halinde “Çoklu Blok” yarışmasında yarıştı. Ekibi, yaklaşık 4.400 pound (yaklaşık 2 ton) tutan tek bir buz bloğu kullandı ve bu da altı günde çok çeşitli sanat eserleri üretmelerine olanak tanıdı. Jeff'in ekibi, heykel içeriğini zeminden kesmek ve ardından tavandan üst üste istiflemek için özel bir istifleme yöntemi kullandı, böylece iskele ihtiyacını ortadan kaldırdı ve yerden tasarruf etti. Bu yöntem, hem teknik verimlilik hem de estetik kontrol açısından önemli iyileştirmeler sağladı. 2010 yılında, bu stratejiyi kullanarak inşa ettiler ve İncil'den esinlenerek “Yunus” adını verdikleri 18 uygun (yaklaşık 18 fit) sıvı heykelle dünya şampiyonluğunu kazandılar.

Jeff'in ilham kaynağı zengindir. Özellikle İncil anlatılarından esinlenerek oluşturduğu altı parçalık bir heykel serisi vardır. Bu serideki “Yunus” adlı eser, büyük bir balıktan kaçan bir adamı tasvir ederken; 2004 Dünya Şampiyonası'nda sergilenen ödüllü “İlyas” adlı eser,

Eski Ahit peygamberinin alevli bir savaş arabasıyla göğe yükselişini tasvir eder. Jeff'in bazı eserleri sembolik ve soyut niteliklere de sahiptir ve Eyfel Kulesi, kartal veya vazo gibi sistemlere sadık formlara dayanan eserlerdir. Sanatçı, buzun yarı saydam yapısı nedeniyle gölge derinliği yaratmamasını, dramatik silüetlerin açıkça görülmesini sağlayan estetik bir avantaja dönüştürür. Bu bağlamda, “buz sanatı içseldir” dilini kullanır ve sanatını geçici olmasına rağmen izleyicide kalıcı bir etki bırakan bir deneyim olarak tanımlar. Buz sanatını havai fişeklere benzeten Jeff, önemli olanın eserin süresi değil, duygusal etkisi ve kaybolan hafıza olduğunu vurgular⁶.

Jeff Stahl, çağdaş buz heykel sanatında tanınmış bir sanatçı olarak, buzun geçici ve kırılğan doğasını estetik, teknik ve felsefi unsurlarla harmanlayarak, hem çağdaş heykel sanatının hem de geçicilik teması üzerine derin bir sanatsal ve düşünsel perspektif sunmaktadır. Sanatçının buz heykellerinde sergilediği teknik ustalık, gerçekçilik ve detaylarla birleşerek, hem izleyici üzerinde güçlü bir görsel etki yaratmakta hem de çağdaş heykel sanatının dinamik yapısına katkıda bulunmaktadır. Stahl, buzun şeffaf ve kırılğan yapısını bir malzeme olarak kullanarak, hareket halindeki figürleri – özellikle hayvanlar ve insan tasvirleri gibi organik formları – dinamik bir biçimde yorumlar (Şekil 20). Bu bağlamda, sanatçının eserleri, buzun hem fiziksel özelliklerini hem de metaforik çağrışımlarını kullanarak yaşamın geçiciliğini, doğanın kırılğanlığını ve zamanın kaçınılmaz akışını vurgular. Buz heykellerinin eriyen yapısı, Stahl'ın sanatsal üretiminde bir dönüşüm süreci olarak ele alınır ve bu sürecin izlenebilir olması, izleyiciyle eser arasındaki etkileşimi derinleştirir.

Stahl'ın eserlerinde, çağdaş heykel sanatının temel dinamiklerinden biri olan hareket ve dönüşüm temaları öne çıkar. Çağdaş heykel, genellikle statik bir yapıdan ziyade zaman, mekân ve izleyiciyle kurduğu ilişki üzerinden tanımlanır. Stahl, bu yaklaşımı buz gibi geçici bir malzeme ile birleştirerek, hem geleneksel heykel anlayışına meydan okumakta hem de çağdaş heykelin felsefi ve sanatsal sınırlarını yeniden tanımlamaktadır. Örneğin, 2007 Hunter Buz Festivali'nde sergilenen Pegasus heykeli, yalnızca teknik anlamda bir başarı değil, aynı zamanda Stahl'ın sanatsal vizyonunun derinliğini ve geçicilik üzerine geliştirdiği özgün bakış açısını yansıtan bir eserdir. Eserlerinde buzun ışığı geçirme özelliğinden faydalananarak, figürlerin zarif detaylarını ön plana çıkaran Stahl, buzun bir heykel malzemesi olarak estetik potansiyelini en üst düzeye taşımıştır. Ayrıca, eserlerinin erime süreci, bir yandan zamanın geçişine, doğanın ve insan varoluşunun kırılğanlığına işaret ederken, diğer yandan çevresel farkındalığı artırmaya yönelik bir çağrı niteliği taşımaktadır.

⁶ Wtvp yayını peoriamagazine dergisi
https://www.peoriamagazine.com/archive/as_article/carving-new-dimension/#
E.T.22.03.2025

Stahl'ın çalışmaları, ağdaş heykel sanatının tematik ve teknik açılardan zenginleşmesine önemli katkılar sağlamış, özellikle geçicilik ve zamanın temsili üzerine yeni düşünce yolları açmıştır. Sanatçının eserleri, ağdaş heykelin çok katmanlı yapısını gözler önüne sererken, buzun bir sanat malzemesi olarak değerlendirilmesinde nc bir rol üstlenmiştir. Geçicilik, Stahl'ın heykellerinde yalnızca fiziksel bir süreç değil, aynı zamanda varlık, hafıza ve zaman gibi derin felsefi meseleleri tartışmaya açan bir araçtır. Bu nedenle Stahl, hem bireysel eserleriyle hem de ağdaş heykel sanatına yaptığı katkılarla, yalnızca bir sanatçı değil, aynı zamanda sanatın doğasına dair düşünsel bir rehber olarak konumlanmaktadır. Buzun eriyen doğasını toplumsal bir uyarı ve çevresel bir bilinçlenme aracı olarak kullanması, Stahl'ın eserlerini estetik bir deneyimden öteye taşıyarak, toplumsal ve çevresel sorumluluklara dair güçlü bir ifade biçimine dönüştürmektedir. Bu bağlamda, Stahl'ın sanatı, ağdaş heykel pratiğinin çok yönlü bir temsilcisi ve eleştirel bir aracı olarak değerlendirilebilir (şekil 21).

şekil 21

Jeff Stahl, Sampson Alaska'daki tapınağı yıktı.

(Dawson Listesi, 2006-2024)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çalışmalar

PEGASOS

Şekil 22

Abdurrahman Datlı, Pegasos, Buz Yontu, 2024.

(Datlı, 2024)

Buzdan yapılmış Pegasos heykeli, çağdaş sanat pratiklerinin mitolojik estetik, dönüşüm ve geçicilik kavramlarıyla kesistiği benzersiz bir sanat eseridir ve sanatseverlere derinlemesine bir kavramsal sorgulama ile estetik bir deneyim sunmaktadır. Yunan mitolojisinin en bilinen figürlerinden biri olan kanatlı at Pegasos, özgürlük, yaratıcılık ve ilhamın simgesi olarak, buz heykel sanatıyla buluştuğunda hem estetik hem de felsefi boyutlar kazanmaktadır. Pegasos'un mitolojik anlam dünyası, buzun malzeme olarak özellikleriyle birleştirildiğinde, sanat eserine yalnızca fiziksel bir görkem değil, aynı zamanda çok katmanlı bir kavramsal derinlik de kazandırmaktadır (Şekil 22). Buzun şeffaflığı, ışığı yansıtma kapasitesi ve zamanla eriyerek yok olma niteliği, Pegasos heykelinin özgür ruhunu, geçiciliğini ve dönüşümcülük sembolizmini somut bir şekilde ifade etmektedir.

Buzdan heykelin bu geçici yapısı, zamanla yok olma olgusunu sanatın merkezine yerleştirirken, izleyiciyi varoluşun sınırlılığı üzerine düşünmeye sevk eder. Pegasos figürünün kanatlı yapısı, buz malzemesiyle yeniden yorumlandığında, eserin zarif, hafif ama bir o kadar da hassas bir doğaya sahip olduğunu ortaya koyar. Kanatlardaki ince işçilik, heykelin yalnızca bir sanat eseri değil, aynı zamanda teknik ustalığın ve yaratıcılığın bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Şekil 23

Abdurrahman Datlı, Pegasos. Buz Yontu, 2024.

(Datlı, 2024)

Bu özel malzemenin kullanımı, heykeltıraşın fiziksel ve kavramsal zorluklarla başa çıkma yeteneğini gözler önüne sererken, izleyicinin de sanat eserine karşı farklı bir yaklaşım geliştirmesini sağlar. Heykelin erime süreci, Pegasos'un özgür ve uçucu ruhunun somut bir yansıması olarak değerlendirilir ve bu süreç, izleyiciyi anın farkına varmaya, sanat eserinin geçiciliğinin tadını çıkarmaya davet etmektedir (Şekil 23).

Buzdan Pegasos heykelinin estetik boyutu, eserin sahip olduğu teknik inceliklerle birlikte, mitolojik hikâyelerin çağdaş sanat anlayışıyla yeniden yorumlanabileceğini gösteren bir başarı örneğidir. Pegasos'un hikâyesi, buzun eriyerek dönüşmesi ve yok olmasıyla

birleştirildiğinde, mitolojik anlatılarla zamansallık ve dönüşüm öğeleri arasında etkileyici bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma, eski ve yeni sanat anlayışlarını bir araya getiren ve izleyicileri hem estetik hem de düşünsel bir deneyime davet eden çok boyutlu bir sanat eseridir. Heykel, mitolojik bir figürün sadece geleneksel yönleriyle değil, aynı zamanda geçici ve dönüşüken bir malzeme aracılığıyla yeniden şekillendirilebileceğini göstererek sanatseverlere zamanın ve varoluşun sınırlarını sorgulama fırsatı sunmaktadır. Pegasos'un buzdan yapılması, hem mitolojik hikâyelerin modern sanat anlayışıyla birleştirilebileceğini hem de doğayla sanat arasında yeni bir diyalog kurulabileceğini ortaya koyar. Bu bağlamda, buzdan Pegasos heykeli yalnızca bir sanat nesnesi değil, aynı zamanda estetik, mitolojik ve kavramsal sorgulamaları bir araya getiren bir köprü niteliği taşımaktadır.

Şekil 24

Abdurrahman Datlı, Goril, Buz Yontu, 2024.

(Datlı, 2024)

Buzdan yapılmış bir goril heykeli, çağdaş sanatın doğa, insan ve zaman kavramlarını iç içe geçiren şiirsel bir anlatı biçimi olarak karşımıza çıkar. Goril figürü, tarih boyunca güç, bilgelik ve doğanın vahşi ihtişamını temsil eden bir sembol olmuştur. Ancak bu figürün buz gibi geçici, şeffaf ve kırılgan bir malzemeyle işlenmesi, sadece fiziksel bir eser yaratmanın ötesine geçerek, fanilik, dönüşüm ve varoluşun geçiciliği üzerine derin bir düşünce alanı açar.

Buzun eriyerek yok oluşu, gorilin görkemli varlığını yavaş yavaş silerken, doğanın insana sunduğu güzelliklerin ve kaynakların nasıl tükendiğine dair metaforik bir hikâye anlatır (Şekil 24). Bu süreç, izleyiciyi yalnızca bir sanat eserine bakmaya değil, onun zamanla değişen ve sonunda kaybolan doğasıyla duygusal ve düşünsel bir bağ kurmaya davet eder. Böylece buzdan goril heykeli, estetiğin ötesinde, insan ve doğa arasındaki kırılgan ilişkinin somut bir temsilcisi olarak belirmektedir.

Buzun saf ve ışıkla etkileşime açık yapısı, heykelin güçlü anatomik detaylarıyla birleştiğinde, hem fiziksel hem de kavramsal bir etki yaratılmaya çalışılmıştır. Bu heykel, izleyiciyi ilk anda heybetli bir varlığın büyümesine kapılmaya davet ederken, erime sürecinin başlamasıyla birlikte, bu büyümenin bir zamanlar olduğuna tanıklık etmeye zorlamaktadır. Zamanın eserin ayrılmaz bir parçası olduğu bu dinamik, heykeli durağan bir nesne olmaktan çıkarıp, yaşayan ve dönüşen bir varlık haline getirir. Bu süreç, sanatçının sadece form yaratmadığını, aynı zamanda bir hikâye dokuduğunu ve izleyiciyi bu hikâyenin aktif bir katılımcısı olmaya çağırdığını ortaya koymaktadır. Goril figürünün buzla birleşmesi, sadece bu güçlü hayvanın doğadaki yerini sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda insan müdahalesiyle tehdit altına giren doğal döngülerin kırılganlığını da hatırlatmaktadır.

Şekil 25

Abdurrahman Datlı, Goril, Buz Yontu, 2024.

(Datlı, 2024)

Buzdan goril heykeli, çağdaş sanatın çevresel ve toplumsal meseleleri dile getirme potansiyelini güçlü bir şekilde temsil eder. Heykelin eriyişi, doğanın hem direncini hem de kırılganlığını simgelerken, aynı zamanda insanlığın bu döngü içindeki rolüne dair bir uyarı niteliği taşır. Gorilin heykel üzerindeki kaslı anatomisi, güç ve dayanıklılık sembolü olsa da, buzun kırılgan ve geçici doğası, bu gücün bile zamanla yok olabileceğini gözler önüne serer. Bu ikilik, insanın doğa karşısındaki karmaşık ve çoğu zaman yıkıcı tavrını sorgulayan bir metafor olarak izleyicinin zihin dünyasında yankılanır (Şekil 25).

. Heykelin bulunduğu mekân, kullanılan buzun türü ve erime sürecinin bilinçli bir şekilde tasarlanmasıyla, sanatçının izleyici üzerindeki etkisini daha da derinleştirmek istemiştir. İzleyici, yalnızca bir sanat eserine bakmakla kalmaz, aynı zamanda bu eserle içsel bir diyalog kurmasını amaçlanmıştır. Alımlayıcının kendisini doğayla ve zamanla iletişimi üzerine yeniden düşündürme hedeflenmiştir.

Bu teoride buzdan yapılmış goril heykeli, yalnızca estetik bir obje değil, aynı zamanda insanın varoluşsal kaygılarını, çevresel farkındalıklarını ve doğayla ilişkisini yeniden anlamlandıran bir sanat formu olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Kompozisyon, izleyiciyi anın içinde kaybolmaya davet ederken, aynı zamanda varlığın geçici doğasına yönelik, derin bir farkındalık yaratarak göndermede bulunur. Gorilin güç ve dayanıklılık sembolizmiyle buzun kırılganlığı arasında kurulan bu karşıtlık, modern sanatın insanı düşünmeye, hissetmeye ve eyleme geçmeye teşvik eden dönüştürücü gücü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 26

Abdurrahman Datlı, Pembe Panter, Buz Yontu, 200x80x60 cm

(Datlı, 2024)

Çağdaş heykel sanatı, geleneksel estetik ve malzeme anlayışını reddederek sanat felsefesinde form, malzeme ve anlam arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlama arayışına yönelmiştir. Bu bağlamda buz gibi alternatif bir malzemenin kullanımı, sanat eserini yalnızca bir nesne olmaktan çıkararak, hem felsefi bir düşünce alanına hem de deneyim odaklı bir sürece dönüştürür. "*Pembe Panter*" temalı buz heykeli, sanatçının popüler kültürün simgesel bir karakterini yeniden üretirken, bu yeniden üretim sürecini buz gibi kırılgan, akışkan ve dönüşüme açık bir malzeme üzerinden gerçekleştirmesiyle dikkat çekmektedir. Burada sanat felsefesi açısından malzemenin seçimi, sanatın doğası, temsiliyet ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi sorgulayan bir boyut kazanmaktadır (Şekil 26). Pembe Panter'in ikonik, kitsch ve yüzeysel estetiği, buzun somut ama aynı zamanda akışkan formu ile karşılaştığında, izleyiciye "gerçek olan" ve "*temsil edilen*" arasındaki sınırları yeniden düşünme fırsatı sunmaktadır. Buz, burada bir malzeme olmanın ötesinde, sanatsal bir araç olarak anlam üretir; buzun saydamlığı, ışığı yansıtma ve kırma özellikleri heykelin formunu durağanlıktan uzaklaştırarak, sanatçının yarattığı biçim ile malzemenin doğası arasında bir diyalog kurmasına yardımcı olur. Bu etkileşim, sanatın Aristotelesçi "*mimesis*" anlayışının ötesine geçerek, daha çok Heidegger'in "*varlık*" kavramı üzerinden okunabilir; çünkü buz, bir yandan biçimi tanımlarmakta, bir yandan da onun görünme biçimini sürekli yeniden inşa etmektedir. Buzun fiziksel nitelikleri, Pembe Panter'in yapay estetiğiyle birleşerek, sanat eserinin geçiciliği, temsiliyetin eleştirisi ve izleyiciyle eser arasındaki deneyimin öznel boyutuna vurgu yapmaktadır. Böylelikle sanatçı, çağdaş heykel sanatında biçimsel kaygıların ötesine geçerek, sanat felsefesi perspektifinde sanat eserini bir düşünce nesnesi haline dönüştürmüş ve malzeme aracılığıyla sanatın varlık düzlemine dair yeni bir sorgulama alanı açmıştır.

Şekil 27

Abdurrahman Datlı, Zümrüdü Anka, Buz Yontu

(Datlı, 2025)

Zümrüdü Anka figürünü betimleyen buzdan yontulmuş heykel, izleyiciyi yeniden doğuşun gidişatının bir ifadesiyle karşılamaktadır. Kompozisyon, hem estetik hem de sembolik katmanlarda zengin bir anlatı sunmakta: kristalize formül ve mitolojik imge, yenilenme ve dönüşüm kavramlarını bütüncül bir şekilde bir araya getirerek buluşturmaktadır. Mitolojide küllerinden doğan efsanevi Anka kuşu, heykelin ortasında yer alarak yaşam tarzının sonsuz yenilenme kudretini simgelemektedir. Buz heykelin en estetik yönlerinden birisi, ışıkla kurduğu dinamik ilişkidir (Şekil 27). Saydam buz malzemesi, heykeli tek başına maddi bir formda sağlanabilmekte, ışıkla birlikte yaşayan bir fenomene dönüşmektedir. Işık, heykelin içinden ve oradan kırılıp geçmekte; bunun sonucunda Anka figürünün silüeti çevresinde adeta eterik bir ışık halesi ortaya çıkmaktadır. Bu ışık halesi, kompozisyona hem dramatik bir canlılık kazandırmakta, hem de mitolojik kuşun manevi doğasına gönderme yapmaktadır. Buzun renksiz ve saydam özellikleri, eserin renk ile ilişkisini incelikli bir yapıya taşımaktadır. Heykel doğrudan bir renk pigmenti taşımasıyla birlikte, üzerine düşen ışığın rengini yansıtır kırarak mekânın renk sıcaklığını içine almaktadır. Özel aydınlatma düzenlemelerine veya ışığın gelişme açısına göre buz miktarı zaman zaman solgun mavi ya da sıcak kehribar tonlarına bürünebilir. Böylece şekil, kalıcı ışık koşullarına bağlı olarak farklı duygusal tonlamalar kazanır. Kompozisyonda, doğrudan görünmemekle birlikte, Zümrüdü Anka adı, zümrüt taşıyla özdeşleşen yeşil renkten gelmektedir. Bu çağrışım, heykelin görünür renk paletine sembolik bir boyut katmakta ve izleyicide yaşam dolu bir enerji hissi uyandırmaktadır. Buz materyalinin dokusal işleyişi, eserin görsel derinliğini ve sembolik anlatımını pekiştirmektedir. Heykelin pürüzsüz ve pütürlü bir şekilde bir arada kullanılması, Anka kuşunun tüylerindeki ayrıntıların hareket etmesiyle, duygular, ustalıkla yansıtılmaya çalışılmıştır. Işığı farklı biçimlerde kıran bu dokusal ayrımlar, çalışmanın algısına zenginlik katmaktadır: bazen cam benzeri saydam bir incelik, bazen de buz kristallerinin mat renkleri, izleyicinin heyecanı canlı tutmaktadır. Heykelin formu, yükselen dinamik bir kuş silüetiyle ve kontrastlıklarla bir hareket duygusu taşımaktadır. Malzemenin sert kırılma yapısıyla ve hatlardaki keskin karakterleriyle, Anka kuşu figürünün anıtsallığı olduğu kadar, buzun narin yapısını da alımlayıcıya hissettirmektedir. Bu dokusal ve biçimsel karşıtlıklar, heykelin estetik dinamizmini güçlendiren izleyicide hem dokunma isteği uyandıran, bir merak hem de eserin narinliğine ölümcül bir saygı hissi uyandırmaya çalışılmıştır. Buz, heykelin yalnızca estetik yapısı değil, aynı zamanda genel olarak, anlamsal yönü de öne çıkmaktadır. Donmuş suyun doğasında var olan geçicilik, yapıta derinden hissedilen bir fânilik duygusu eklenerek, yeniden doğuş temasını pekiştirilmeye çalışılmıştır. Buz doğal yapısı ekolojik olarak, sıcaklıkla eriyip tekrar suya dönüşebilme özelliğinden kaynaklı olarak, döngüsel bir yapıya

sahiptir. Bu fiziksel dönüşüm potansiyelinde, Anka kuşunun ölümü ve yeniden diriliş felsefesinin tartışılmasıyla, bağdaştırıcı güçlü bir metafor oluşturulmaya çalışılmıştır. Heykeli alımlayıcısı düşünsel olarak, yapıtın geçiciliğini, yaşamın döngüselligi olarak değerlendirecektir. Alımlayıcı, şeffaf ve eriyebilir bir malzeme olarak buz yapıtlarda, kalıcılığın olmamasından kaynaklı olarak, yapıtın doğayla insanla ilişkisini de sorgulatmaktadır. Böylesine çok katmanlı buz yapıtlarla, izleyicide hem duyuşal hem de düşünsel bir deneyim yaratma amaçlanmıştır. Işık, renk ve ilişkilerin iç içe geçmesiyle oluşturulan bütüncül anlatım, izleyiciye yapıtın kristalleşmiş görsel zenginlikleri sunulması, alımlayıcının hayal gücünü değışmeye davet etmektedir. Buz yapıtın düşünsel ve estetik çekiciliğı, duyuları harekete geçirirken, yapıtta var-olan sembolik kristal katmanlar, alımlayıcıya zaman/mekan üzerine, yeniden düşünsel ve yaratım olarak, dönüşümler sağlamaktadır. Buna ek olarak buzdan parlaklık Buzdan tasarlanan Zümrüdü Anka heykeli, göz kamaştırıcı geçici güzelliğıyle ve üzerinde barındırmış olduğı, derin felsefi metaforlarıyla izleyici üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Çağdaş heykel sanatında alternatif bir malzeme olarak buzun kullanımı, sanatçıların hem kavramsal hem de estetik açıdan yenilikçi bir yaklaşım geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Buz, geçici yapısı ve doğadaki dönüşüm süreçlerine gönderme yapmasıyla diğer geleneksel heykel malzemelerinden ayrılmaktadır. Sanatçılar, bu malzeme aracılığıyla zaman, doğa, değişim ve geçicilik gibi kavramları vurgularken, izleyiciyi eserle etkileşim kurmaya davet etmektedir.

Ayrıca buz, çağdaş sanatın deneysel doğasına uygun olarak, mekâna özgü yerleştirmelerden çevresel sanat projelerine kadar geniş bir yelpazede kullanılabilir. Ancak, buzun eriyerek formunu kaybetmesi, eserin fiziksel sürekliliğini sınırlasa da, sanatın yaşayan ve dönüşen bir süreç olduğunu hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, buzun çağdaş heykel sanatındaki kullanımı, hem teknik hem de kavramsal açıdan özgün bir ifade biçimi sunarak, sanatın sınırlarını yeniden tanımlamaya katkı sağlamaktadır.

Bu çalışma, çağdaş heykel sanatında buzun kullanımının estetik, kavramsal ve teknik boyutlarını ele alarak malzemenin çok yönlülüğünü güzelleyen bir analiz sunmuştur. Bulgular, buzun söz konusu alanlarda farklı ama birbirini tamamlayan anlamlar ve deneyimler üreten bir malzeme olduğunu göstermiştir.

Buz, hem geçici bir malzeme olması hem de doğal özellikleriyle izleyicide zamansallık ve geçicilik duyguları uyandırmaktadır. Şekil verilebilir yapısı, ışıkla olan etkileşimi ve erime süreci, sanatçılara benzersiz ifade olanakları sağlar. Bu yönüyle buz, geleneksel sanat malzemelerinden farklı olarak hem anın güzelliğini hem de doğanın döngüsel yapısını vurgulamaktadır.

Sanatçıların buzla çalışma teknikleri ve kavramsal yaklaşımları, bu malzemenin sadece fiziksel değil, aynı zamanda çevresel mesajların aktarılmasında da etkili bir araca dönüşmesine olanak tanımıştır. Olafur Eliasson'un *Ice Watch* projesi ve Katie Paterson'ın buzun erimesini duyuşsal bir deneyime dönüştüren eserleri, buzun geçiciliğini iklim değişikliği gibi kritik sorunlara dikkat çekmek için kullanıldığını göstermiştir. Bu eserler, sanatın sadece estetik bir alan olmadığını, aynı zamanda toplumsal farkındalık yaratma gücü taşıdığını da ortaya koymaktadır.

Buzun doğal ve yapay arasındaki sınırı bulanıklaştıran bir malzeme olarak sanatçıların elinde dönüşmesi, bu malzemenin esneklik potansiyelini ortaya koymuştur. Jeff Stahl ve Andy Goldsworthy gibi sanatçılar, buzun şeffaflığı, dokusal derinliği ve doğal yapısından faydalanarak insan-doğa ve ekoloji ilişkisini sorgulayan eserler yaratmıştır. Bu eserler, izleyiciyi sadece estetik bir deneyime davet etmekle kalmayıp, doğanın kırılganlığı ve insanın bu döngüdeki rolü üzerine düşünmeye teşvik etmiştir.

Ayrıca, buzun erime sürecinin sanat eserinin bir parçası olarak kullanılması, izleyicinin anı takdir etmesine ve zamanın akışına dair farkındalık kazanmasına olanak sağlamıştır. Heather Brice ve Marc Quinn gibi sanatçıların eserlerinde, buzun geçiciliği hem estetik bir araç hem de kavramsal bir çıkış noktaları olarak kullanılmıştır.

Sonuç olarak, buz, çağdaş sanatçılar için sadece geçici bir malzeme değil, aynı zamanda kavramsal derinliğini destekleyen bir ifade aracı olmuştur. Bu çalışma, buzun sanat içindeki estetik, teknik ve kavramsal boyutlarını inceleyerek bu malzemenin çağdaş sanatın anlam dünyasına katkılarını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Buzun sanat eserlerinde kullanılması, doğa, zaman ve insan arasındaki karmaşık ilişkilerin, ekolojik dengelerin yeniden sağlanmasını ve insanoğlunun doğadan kopuşunu sorgulanmasını, yeniden düşünülmesini sağlayan çok yönlü bir sanatsal dönüşümü de temsil etmektedir.

KAYNAKÇA

Ayaydın, A., & Mercin, L. (2013). Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar. Ankara: Pegem Akademi.

Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2007). Sanat eğitimi ve öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yolcu, E. (2009). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Battista, S. (2012). A Posthuman Interpretation of Wolfgang Laib's Work with Pollen as an Ecological Proposition. *Performance Research - A Journal of the Performing Arts*, 17(4), 67-73. doi:<https://doi.org/10.1080/13528165.2012.712258>

Rowe, C., & Slutzky R. (1998). "Saydamlık: Harfî ve Görüngüsel, (Çev. Zeynep Aktüre), *ArchiScope*, İstanbul: Mimarlık Tasarımro Teknoloji Dergisi.

Rowe C., & Slutzky R. (1997). *Transparency: Literal and Phenomenal*, ed. Joan Ockman, Berlin: Deutsche Bibliothek

Bozbiyık, H. (2000). *Işığın Fiziksel Malzeme Niteliğinde Heykel Sanatında Kullanımı* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

Sari, Ç. (2008). Heykelde ışık bağlamında biçim arayışları.

ÜNVER (1985), Rengin. Yapıların İçinde Işık Renk İlişkisi. İstanbul, Yıldız Ün. Matbaası.

Alp, S. (2018). Heykel ve Malzeme İlişkisi Bağlamında Beton Malzeme. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*.

Preez, A. (2008). (Im)Materiality: on the matter of art. *Image&Text: a Journal for Design*.

George, H. (2014). *The Elements Of Sculpture*. London: Phaidon Press.

Eliasson, O. (2014). *Ice Watch: Raising Awareness on Climate Change*. Retrieved from.

Goldsworthy, A. (1987). *Ephemeral Nature and Sculpture*. London: Thames & Hudson.

Paterson, K. (2014). *Time and Fragility in Ice Sculptures*. Art & Ecology.

Stahl, J. (2012). *Exploring Transience Through Ice Art*. N. York: Contemporary Artists Press.

Chin, M. (1990). The Fragile Nature of Ice Art in Environmental Awareness. Journal of Contemporary Art.

Yaradanakul, M. (2024). *Manzara resminde deniz imgesi* (Master's thesis, Necmettin Erbakan University (Turkey)).

Kayaalp, B., & Kavukcu, E. (2024). Sanatın Bütünleştirici ve İyileştirici Rolü Üzerinden Permakültür Kavramı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.

YAYAN, G., & HAN, Y. (2022). Mehmet Kavukçu ve Olafur Eliasson'un Eserlerinde Küresel Bir Sorun Olan Su. *International Journal of Social Sciences (IJSS)/Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*.

Varol, F. (2017). Kültürel miras yönetiminde sürdürülebilirlik: Konya turizm paydaşlarına yönelik bir araştırma.

Nergiz, S., & Kavukcu, E. (2024). Ekolojik Krizin Solastaljik Etkileri ve Buzun Sanatta Kullanılması. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Şekil 1: <https://olafureliasson.net/artwork/ice-watch-2014/> (E.T. 26.01.2025)

Şekil 2: <https://olafureliasson.net/artwork/ice-watch-2014/> (E.T. 26.01.2025)

Şekil 3: <https://jenniferclaireag.wordpress.com/2016/10/25/good-old-andy/> (E.T.26.01.2025)

Şekil 4: <https://effortlesslywithroxy.com/2010/08/email-artful-voyage-with-jim-denevan.html> (E.T.26.01.2025)

Şekil 5: <https://www.thisiscolossal.com/2022/05/minimum-monument-nele-azevedo/> (15.03.2025)

Şekil 6: <https://www.npg.org.uk/support/how-your-support-has-helped/past-appeals/marc-quinn> (15.03.2025)

Şekil 7. Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 8. Buz Üretim Dolapları ve Vinç Kaynak: Abdurrahman DATLI Arşivi

Şekil 9. Buz Üretim Dolapları ve Vinç Kaynak: Abdurrahman DATLI Arşivi

Şekil 10. Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 11. Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 12: <https://icesculptingsecrets.com/ice-sculpture-galleries/featured-ice-sculptors/ice-sculptor-heather-brice/> (E.T.15.03.2025)

Şekil 13. <https://birgitsarrimanolis.com/tag/heather-brice/> E.T 22.03.2025

Şekil 14. <https://icesculptingsecrets.com/ice-sculpture-galleries/featured-ice-sculptors/ice-sculptor-heather-brice/> (15.03.2025)

Şekil 15. https://photos.alaskaphotographics.com/image/I0000xMPT86CG4_M
(15.03.2025)

Şekil 16. <https://www.thrillist.com/travel/nation/world-ice-sculpture-champion-from-alaska>

(E.T 26.01.2025)

Şekil 17. <https://orangecoast.com/news/mark-daukas-ice-master> (E.T.16.03.2025)

Şekil 18. <https://icesculptingsecrets.com/ice-sculpture-galleries/featured-ice-sculptors/ice-sculptor-mark-daukas/> (E.T.16.03.2025)

Şekil 19. <https://icesculptingsecrets.com/ice-sculpture-galleries/featured-ice-sculptors/ice-sculptor-mark-daukas/> (E.T.16.03.2025)

Şekil 20. <https://icesculptingsecrets.com/2024/09/16/griffin-ice-sculpture/>
(E.T.16.03.2025)

Şekil 21. <https://icesculptingsecrets.com/ice-sculpture-galleries/featured-ice-sculptors/ice-sculptor-jeff-stahl/> (E.T. 16.03.2025)

Şekil 22. Pegasos Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 23. Pegasos Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 24. Goril Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 25. Goril Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 26. Pembe Panter Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

Şekil 27. Zümrüdü Anka Ata Buz Eserleri Müzesi Kaynak: Abdurrahman DATLI fotoğraf arşivi

ÖZGEÇMİŞ

